

A
„CSAK SZOROSAN”
BUDAPESTI
KÖNYVKERESKEDŐ-SEGÉDEK EGYESÜLETÉNEK
TÖRTÉNETE.

AZ EGYESÜLET HUSZONÖTÉVES FENNÁLLÁSÁNAK
JUBILÁRIS ÜNNEPÉLYE ALKALMÁBÓL

IRTA
SENNOVITZ ADOLF
E. TAG.

SZERZŐ TULAJDONA

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRS. NYOMÁSA
1898.

Mélyen tisztelt vendégkoszorú!

Kedves tagtárs urak!

Hagyományainkhoz hiven egyesületünk ez idén is üli alapításának évforduló ünnepélyét. Ez egyszer azonban a szokottnál ünnepiesb módon kíván kifejezést adni afölötti örömének, hogy ezidén immár huszonötödször köszöntött be rá az a nap, a melyen huszonöt év előtt ez egyesület megalakult. S mert a jubileumok korszakát éljük: közös akarattal és megegyezéssel elhatároztuk, hogy az 1898-iki évfordulót jubiláris ünnepé avatjuk s azt, e nem éppen gyakori szép alkalomból, méltóan meg is ünnepeljük.

Tisztelt tagtársaink úgy is tudják, de kedves kötelességünknek tartjuk ezt mélyen tisztelt vendégeinknek is elmondani, – nevezetesen azoknak, kik nem tartoznak a magyar könyvkereskedelem cégéres kötelékébe, hogy a »Csak szorosan«, budapesti könyvkereskedő-segéd-ek egylete, mely immár huszonöt esztendő óta szakadatlanul áll fenn, voltaképen egy oly egyesület, melynek célja alapszabályaink első pontja szerint semmi más, mint a segéd-ek között való kartársias élet előmozdítása és a hazai könyvkereskedelem, de különösen a segéd-ek érdekeinek képviselése. Egyesületünk eddig több gátló viszonyok terhe alatt nem vállalkozhatott bármínemű magasabb színvonal elérésére, de hogy a kitűzött kettős cél-*nak* mindenkor megfelelni törekedett, s a jelenben is, szilárdabb és fejlettebb viszonyai között, minden erejével törekszik: ezt mi sem bizonyítja ékebben, mint az, hogy »annyi balszerencse közt, oly sok viszály után« ma is fennáll, gyarapodik, virul, s huszonöt éves jubileumát üli meg!

Ezeket előrebocsátva, nem csak alkalomszerűnek de ünnepélyünkhöz méltónak, sőt elengedhetlennek tartjuk, hogy *egyesületünk multjára* – bárha csak futólag is – egy pár pillantást vessünk, mert huszonöt év kétségkívül már számot tevő idő bármelyik egyesület életében, hát még az olyanéban mint a miénk, mely csak nagy küzdelmek s katasztrófák árán s csak vezérférfiainak lankadatlan buzgalma s tevékenysége mellett tarthatta fenn magát e hosszú idő alatt s csak így juthatott megszilárdulásának s virágzásának ama stádiumába, a melyen ma áll, gyarapszik és virul. Ha széttekintünk egyesületünk huszonöt éves történetén, önkénytelenül jut eszünkbe földünk ős története, az ő kaotikus kezdeteitől, valamennyi természeti átalakulásain át egészen megszilárdulása korszakáig. De ezen merész hasonlatot csak úgy méltóztassanak venni, mint vette például Hoitsy, aki megengedte, hogy a »kicsike ember a nagy természettől« vehesse példáit. – Tehát igenis, egyesületünk is átment hasonló metamorphosisokon, melyek – földünkéi-*höz* hasonlóan – összekötve voltak mindennemű eruptiókkal s katasztrófákkal – a mieink persze csak dióhéjban. – Egyesületünknek is megvan a maga első-, másod-, harmad- s negyedkora, melyek lassankénti fejlődését, hanyatlását vagy újra feléledését, aztán megszilárdulását jelölik. – Mert hiszen tagadhatatlan, hogy az emberi társadalom is csak az ős természet törvényeit kénytelen követni s amint az emberi társadalom nagyjában s egészében nyilatkozik meg: úgy üti rá az egyesületi kül- és beléltre is az ő váltakozó korainak a bélyegét. Pedig huszonöt év alatt egy társas egyesület, mely annyi meg annyi eleve-*nségből*, mozgékony-*ságból* s duzzadó életörömből van összealkotva, akár csak a föld gyomrának minden izzó, puha vagy kemény alkatrésze, – mondom, huszonöt év alatt egy társas egyesület igen sokon mehet keresztül s egyesületünk sokon keresztül is ment, és azért nem csoda, hogy igazán változatos, mozgalmas és tanulságos története is van. Hiába mondják némelyek, hogy egyesületünknek nincs is története. Nincs igazuk, s előadásom maga fogja őket cáfolni.

Tehát tekintsük először egyesületünk ős – vagy praeisztorikus korát, azon kort tudniillik, mely a budapesti magyar könyvkereskedő-segéd-ek társas és egyesületi életet felöleli a »Csak szorosan« egyesületünknek megalapítása előtti időkben.

Mióta könyvkereskedő-segéd van bárhol a világon, mint az irodalom és szellemi élet egyik szerény, de nélkülözhetetlen napszámosa, illetve terjesztő közege: azóta a társulási ösztön és szükség jellemzi e fiatal, nyüzsgő-pezső vérű, többé-kevésbé felvilágosodott, többé-kevésbé tanulékony s művelt speciést, melynek németül az a neve, hogy »litterarischer Handwerksbursche«, magyarul mondva pedig: »libris legény«. Régi német krónikákban mint »Bücherknecht« is szerepel; a magyar krónika ellenben (de nem tudjuk biztosan: a Heltai-é vagy már a Túróczy-é?) egyszerűen »Könyves«-nek titulálja. Annyi bizonyos, hogy a szoborig megérlelt Tinódi Sebestyén deák és híres magyar trubadur, mielőtt lantosnak felcsapott volna, fiatalabb korában könyvárus-segéd volt, a ki uton-útszélén, sokadalmokon, bucsukon árulgatta az ön komponálta, vagy másoktól bizományba átvett históriákat. És ez az általunk legelsőbbben kiderített nagy fontosságú történeti adat nem is olyan tréfa, a minőnek egynémelyike a mélyen tisztelt hallgatók közül tartani fogja. Igenis, mi magyar könyvkereskedő-segédnek büszkeséggel vallhatjuk a magunkénak lantos Sebestyén deákot. A ki pedig történeti fölfedezésünkben kételkedik vagy abban nem hisz, annak – annak – no hát annak legyen – a saját hite szerint.

Bizonyos továbbá az is, hogy akármelyikére az idézett megnevezéseknek hallgatott is valamikor a könyvárus-segéd in genere et per omnia regna et provincias: *egyben* mindenha mindnyája egyetértett s azt «szorosan» vallotta is tudni illik; szeretett s szeret ma is örvendeni fiatal életének; könnyen összeverődött s összeverődik ma is kompániának, asztaltársaságnak, vagy egyletnek. S mert ez így volt már ab Johanne Guttenberg, vagy a Sigismundo Feyerabend, kit szakkronikánk első »nyomtatott« könyvárusnak nevez: hát nálunk Pesten is csak úgy lett, hogy a libris fiatalság mindég érezte és ápolta is a kollegiális együvé tartozás erényét. Szabad óráiban együtt mulatott, disputálgatott – no és mi csürés-tagadás – együtt szidta szűkmarku zsarnok «öregeit», a mint ez már egyszer így volt, van és lesz is, míg libris-legény és libris-főnök lesz e makulaturás sárgolyóbison.

Ime eddig tart a magyar könyvkereskedő-segédnek egyesületi élete, őskori történelmének az első fejezete. Ha talán itt-ott hézagos vagy homályos, ám mentsen ki Szabó J. Geológiája, mely bizony itt-ott szintén sántit és Auerbrennerre szorúl.

Praehistorikus időszakunk második fejezetét elfoglalja azon idő, mely a mi »őskor«-unkat középkorunkkal váltja föl. Középkorunk pedig merészen átugorván több gyászos hazai történeti századot, melynek háborúktól lángba borított borzalmas fénye a tudományok és vele a hazai könyvkereskedelemnek szerény világító mécsét úgyis majdnem kialuvásig elhomályosította, egyszerre csak a mult század közepén találja magát, amidőn a szatmári béke utáni időkben Magyarország lassan-lassan ki-kitörölgeti hosszú tetszhalotti álmát szemeiből és alakulónak indul az új Magyarország modernebb intézményeivel és a béke áldásai közben visszatérő anyagi és szellemi ereje segítségével.

Igaz ugyan, hogy még akkortájt sincsenek semmi adataink arra nézve – s haj! az egykoru pályatársak sirba szálltak anélkül, hogy hirt hagytak volna társas életükről – de azért kétséget sem szenved, hogy Pesten és Budán az időben már voltak ily librislegény-kompániák, midőn a mult század második felétől kezdve mind sűrűbben megnyíltak a két testvér-városban a könyves-boltok. Persze németek voltak az istenadta libris legények s németek maradtak még akkor is, midőn a pest-budai könyvkereskedelem az 1848-iki nagy időket megérte. Hiszen külföldi volt többnyire a főnök is, külföldiek a segédei s a valódi magyar könyvárus-segéd még oly ritka volt, mint akár a fehér holló. De bezzeg nem is tenyésztették még a magyar segéd fajtáját, hát honnan került volna és ha került volna is, divatban és szükségparancsolta szokásban volt a német. Denique a pár szál magyar libris-segéd is azt mondhatta akkor magáról, hogy nemo in patria – librista!

A szabadságharcz utáni időkből már kezd derengeni a szaktörténelem homályán keresztül egy pár adat arra nézve, hogy a »Bach-huszárok«-kal együtt hozzánk beözönlött német literarische Handwerksburschoknak már volt állandó összejöveteli helyük az »Alte Spieluhr«-ban és abban aztán nagyban kultiválták a – sörivást és melléje a – magyarfalást, mindaddig, míg az 1860-ban beköszöntött új alkotmányos aera jó nagyrészüknél a Bach-huszárokkal egyetemben uti lapot nem kötött a talpukra. Ez időtől kezdve a két testvérváros közül különösen Pest kezd rohamosan fejlődni, de magyarosodni is, úgy hogy könyvkereskedői sűrűbben kezdik alkalmazni a honi tenyésztésű libris-legény csemetéket. Jóformán még egészen süldő-új generatio volt az, a melyen még a jövő korszakban is megérzett a régi germán iskola hazafiatlan szelleme. Ez időkből már neveket is ismerünk, olyakat, miknek hordozói egyrészt még a jelenbe is átszármaztak, mint tiszteletreméltó princípálisok. Hogy Aigner Lajoson s más derék szakférfiainkon kívül csak az egy néhai Tettey Nándort fölemlítsük, őt, a hatvanas évek egyik hatalmas »sasverő«-jét és e Castorunk hű Polluxát, Wajdits Józsefet, és fogalmat nyerünk arról, hogy az akkori pesti könyvvarus-fiatalságnak minő lelkes, minő imponáló alakok álltak az élén. S hogy különösen Tettey Nándornál maradjunk, ő volt az, a ki kitűnő szervező tehetségével megalapította a pesti kereskedő-ifjakkal ma is virágzó egyesületét, de a kiből mi magyar könyvvarus-segédék is megtiszteljük a mi első (szerintünk még praehistorikus) egyesületünk derék megalapítóját. Sajnos, hogy ezen egyesületről nem maradt ránk semmi adat. Derék megalapítóját csak nem régen kísértük ki utolsó nyugvó helyére. Papirjai sorsáról semmi tudomásunk és a kik még életben vannak az akkori egyleti tagokból, azoktól vajmi kevés a remény, hogy valamit megtudjunk az ő »viselt dolgaikról«! Ne is kutassuk azokat. Elég elmondanunk annyit, hogy egyesületük virágzása után hervadozni kezdett, s hogy midőn az 1873-iki esztendő felvirradt rája, feloszlófélben, nagy beteg aggastyán volt, kibe csak a megifjulás csodaszerű processusa birt volna még némi életet lehelni.

Igy záródik a pesti magyar könyvkereskedők egyesületi életének praehistorikus kora, mely – a földtant tartván meg példának, – az ősidőknek első-, másod- s harmadkorát képviseli.

És most már átmegyünk a mi hisztorikus korunkra, tudniillik arra, mely egyesületünk megalapításától kezdve a jelenkorig vezet le társas életünk történetét.

Krisztus születése után 1873-at mutatott a kalendárium – ha jól emlékszünk: a komáromin észleltük meg, – a bomlásnak indult praehistorikus egyesület híven megmaradt tíz tagja végrehalására fölébredt tetszhalottaiból. De mielőtt folytatnók, elszomorodott szívvél ki kell jelentenünk, hogy az akkori egyesület hivatalos és bizvást nem hivatalos nyelve még mindig a *német* volt, s a mint tapasztalni fogjuk, még éveken keresztül az maradt, a tisztelt elnökségnek nem magyar voltából.

Ez emlékezetes esztendő virágot fakasztó tavaszán tehát az említett tíz tagból álló s végleggyengülésben szenvedő aggastyán egyesület csakugyan föléledt. Ösztönszerűleg inkább, mint társulati, avagy társulási köteleességtudástól hajtattva, életjelt adott magáról. Így olvassuk ezt az 1873. évi április 17-én megtartott közgyűlésének a német jegyzőkönyvében. Emlékezet okáért az erről szóló passzust magyar fordításban ide iktatjuk. Szólt az pedig ilyenképen: »Két évi szünet után a »pest-budai könyvkereskedő-segédék egyesület«-nek elnöksége ismét egy életjelt adott magáról. Elnök, Weizsmann április 20-ára gyűlést hívott egybe, mely megtartatván, egy három tagú bizottságot nevezett ki az alapszabályok revisiójának végzésére, mi szenvedélyes vitára adott okot. E bizottság eljárván tisztében, elnök május 17-ére közgyűlést hivatott össze stb.«

Ugyancsak a posteritás emlékezetére felsoroljuk most úgy a régi egyesület tagjainak a nevét, mint azon tizenegy (helyesen összeszámlálva őket), azon tizenkét nem-tagnak a neveit, kik e közgyűlés alkalmával a fentebb említett megifjulás processusnak szolgáltak életmentő s egyesületfentartó anyagnak.

A régi egyesület tíz tagja a következő volt:

Deutsch Zsigmond, Fulda Alajos, Horowitz Guidó, Kókai Lajos, Koller, Krellwitz Edmund, Parsch, Vogel, Weismann Adolf és Zipser.

Új tagok:

Aigner Sándor, Dobrovsky Ágost, Franke Pál, Gombássy Imre, Grimm Gusztáv, Guttmann, Ladner A., Makáry Gerő, Robitsek Zsigmond, Schröter T., Spangenberg Fedor és Wolfner József.

Regenerált s új, friss elemekkel erősödött egyesületünk megalapításánál tehát huszonkét tagból állott, kikhez ez év folyamán még vagy tíz új tag csatlakozott, úgy hogy a tagok létszáma 1873-ban 32-re tehető. A május 17-iki közgyűlésen legott megejtették az egyesületi elnökség megválasztását is, mely szerint Vogel (másodválasztásban) elnökül, Horowitz Guidó titkáru s Deutsch Zsigmond (szinte csak másodválasztással) pénztárnokul lett megválasztva.

Hogy a régi egyesület nem talán rossz anyagi helyzete következtében indult volt bomlásnak, legjobban bizonyítja az, hogy az új egyesület megalapításakor 307 frt 25 krnyi vagyonnal készpénzben és sorsjegyekben rendelkezett s ezt mintegy hozományul tette le az egyesület pénztárába. Csakhogy – sajna – kevés volt benne az áldás és köszönet. Inkább óhajtott volna, hogy vagyoni helyébe jobb, békésebb s higgadtabb karszellemet hozott volna át s hogy azon korhadó elemeket kiutasítsa, melyek a régi egyesületet megmérgezték és az erkölcsi tönk szélére sodorták. Hiszen alig hogy a regenerált egyesület megalakult, megkezdődtek a régi torzsalkodások és viszályok, miket az ifjúsági hev és tüzes vér, a sértett ambitio, az uralomvágy, avagy más ilyféle ifjúkori megfontolatlanságok és szenvedélyes kedélyállapotok idéztek elő – majdnem minden összejövetelnél. Így például a július 17-iki közgyűlésen olvassuk, hogy Kókai Lajos igen hevesen kél ki a gyakori kirándulások rendezése ellen, melyek az egyesületi vagyont annyira rongálják. Mindamellett a többség győz és a tervezett kirándulást 9–7 szavazat ellenében megszavazza. S mert az idő szerint nincs pénz a kasszában, a sorsjegyek elzálogosítása határozatlik az aug. 2-án tartott heti gyűlésen. »Affaire« affaire-t követi s Vogel elnök lemondani kénytelen. Helyébe Weismann Adolfot választják meg elnökül. Az aug. 29-iki heti gyűlés jegyzőkönyve »sehr lebhafter«, »erregter«, »sehr erregter« és »hitzige Debatten«-ekről referál, de azért a revideált alapszabályok kinyomatása szépen a jövő évre halasztatik, a korábban határozatba ment ama intézkedés, hogy a gyűlések jegyzőkönyvei a németen kívül magyar nyelven is vezettessenek, nem respektáltatnak és a tanácskozmányok is majdnem csupán német nyelven folynak.

Ezekből látható, hogy elődeink vajmi silány, gyarló s útvesztő csapásokon haladtak. De a történeti hűség megkívánja, hogy, midőn egyesületünk huszonöt éves történetét elmondjuk a nyilvánosság előtt, ezt nyíltan, hiven és minden álszégyenkedés nélkül megtegyük. Nem hiába alkalmaztuk a föld természetes történetével való összehasonlítást. Egyesületünk ujjaalapítása ez első évében, de még a következőkön is át, csakugyan mindazon fázisokon ment keresztül, a minőkön át kellett mennie földünknek is, míg a kaotikus gőzökből szilárd anyag, abból organikus élet és lakható planéta válhatott. Egyesületünk ez első évi történetével csak azért foglalkoztunk bővebben és részletesebben, hogy történetünk folyamán annál jobban kitűnjék mindama javulás, tökéletesbülés és consolidatio, mely egyesületünket – mint tovább látni fogjuk – annyi balsors és viszály után végre is arra a színvonalra emelte, a melyen hogy ma csakugyan áll már némileg, mai ünnepünk is igazolja.

A következő 1874-iki év egyesületünk keresztelőjét jelöli. A január 24-én s még kétszeri megszakitással folytatólagosan tartott közgyűlésben ugyanis Weismann elnök indítványára elhatározott, hogy annak hivatalos neve »Nur fest«, Budapesti Buchhandlungs-Gehilfen-

Verein (B. P. B. G. V. jelzővel) legyen. »Csak szorosan« hivatalos nevét egyletünk csak egy későbbi másodkereszttségében kapta meg, a miből természetesen azt lehetne következtetni, hogy anabaptisták voltak tagjai, a mi ellen azonban elődeink nevében ünnepélyesen protestálunk. Az 1874-iki tisztujító választásnál Deutsch Zsigmond elnökül, Weismann Adolf másodelnökül, Horowitz Guidó titkáru, Stolp Ferencz másodtitkáru és Franke Pál pénztárnokul került ki az urnából. A németül és magyarul kinyomatott alapszabályok némely paragrafusa módosították s néhány új paragrafussal toldatuk meg, az eddig divott 50 kros havi tag illetmény pedig 60 krra emeltetik. Grimm Gusztáv egy »Kneippzeitung« életbeléptetését indítványozza, a mi nagy szótöbbséggel el is fogadtatik. Hogy e kedélyes és humoros újítással egy füst alatt végezzünk, már ez eszmének testté váló megfogantatásánál eláruljuk, hogy a »Kneippzeitung« a redaktorok egyenlenségéből, anyag hiányából és a későbbben nyilatkozó közönbösségből soha sem jött létre s legfőlebb egy-két irott számban a legintimusabb körben látott napvilágot. Nevezetes az 1874. egyleti év arról is, hogy az egylet azon mozgalma, miszerint az üzletek nyáron át hétkor zárassanak, vásár- és ünnepnapkor pedig egész nap zárva tartassanak, a főnök urak részéről szíves méltatásra talált és azóta e humánus szokás majdnem szakadatlanul meg is maradt. Ez évben nyerték miniszteri helybenhagyásukat az alapszabályok is.

De a mi által ezen 1874-iki egyleti év különösen emlékezetessé lett, ez ama sajnálatos, mert fölötte botrányos események voltak, melyek egyletünket alig másfélévi újjáalapítása után majdnem ismét felosztatásához vezették. S mindezeknek úgyszólván egyetlenegy ember volt az oka, ki fondorlatos, alattomoskodó és kétkulacsos jellemével örökkön-örökké való konkolyhintője volt egyletünknek, melynek bár látszólag sokat használt raffinált praktikáival, de voltaképen sokkalta többet ártott minden egylet azon legfőbb kincseinek, melyek a tiszta kollegialitás és barátság, az önzetlen közreműködés és a be- és kifelé megnyilatkozó zavartalan tiszta erkölcsi karszellem ápolásában jutnak kifejezésre és melyek minden egylet legfőbb éltető és fentartó elemeit képezik. Rövidek leszünk s nem is akarjuk felszakítani ama régi sebeket, melyekben egyletünk akkoriban szenvedett. Ennek a bizonyos egy embernek a fondorlatai, ármányai, bujtogatásai ugyanis oda fokozták az elkeseredést s megbotrányozást a tagok nagyobb részénél, hogy a hallatlan botrányok között lefolyt október 28-án tartott rendkívüli közgyűlésen egyszerre 12 tag, élükön a másodelnökkel és pénztárossal, lépett ki az egyletből s köztük épen azok, kik oszlopai s diszei valának az egyletnek. Neveket nem említünk, mert a kilépettek közül többen ma is élnek és a budapesti könyvkereskedelem köztisztületben álló főnökei.

E tömeges kilépés nagy csapást mért az egylet életére és még nagyobbab annak erkölcsi reputációjára. Belátták ezt mind a két részen s igyekeztek is jóvá tenni, amit egyrészt oly nagy rosszakarattal, másrészt a szenvedélyek felkorbácsolta heveskedésben megcselekedtek. Mindenek előtt a tisztikar kiegészítése vált szükségessé, és megválasztattak: Schröter Tivadar alelnöknek, másodtitkárrá (a szintén lemondott Stolp Ferencz helyébe) Schwarcz Károly, pénztárossá pedig Axmann Gábor. – Végre is – miután az izgága és basáskodó tag visszavonta mind azt, a mivel a kilépett 14 tagot megbántotta, ezek ismét beléptek, az alapszabályok azon rendelkezésének mellőzésével, hogy új beiratási díjat kelljen fizetniök. Közben Stolp Ferencz, a lemondott Axmann helyébe megválasztott pénztáros is lemond, nagy rendetlenséget találván mindkettő a pénztárnál, mire Axmann – az elnökség nagy nógatására – mégis újra elvállalja e tisztséget, de csak azért, hogy a rakoncátlan egy taggal összetűzván ismét lemondjon, és az egyletből egészen kilépjen. Helyébe Fichtner Nep. Jánost választották meg pénztárosnak, ki nagy odaadással s ügyességgel rendbe hozta az elzúllott pénztár ügyeit és sok évig mintaszerűleg viselte tisztét. És ezzel aztán helyreállott – egyelőre – a béke és egyensúly. Csak hogy

mindazzal, a mi most előttünk lejátszódott, az 1874-iki egyleti év is lejárt és már a következő 1875-iki év májusában találta egyletünket.

Kertész János tagnak (†) másodtitkárrá való megválasztásával – szegedi gyerek lévén – egyletünknek első magyar aerája köszöntött be. Tőle birunk az eddigi német jegyzőkönyvek tömkelegéből kellemesen érintő első magyar gyülekezeti jegyzőkönyvet (1895. május 19-ről), melyből a következő passust örökítjük meg: »Jelen van 14 könyves legény.« Sajnos hogy éppen ezen jegyzőkönyvben azt is kell olvasnunk, hogy egy napirenden volt tárgy miatt »tettelegesen czivakodás«-ra került a dolog, melyet ismét csak az egyletnek ezen egy gonosz szelleme idézett elő.

De az egylet megmagyarosodása csak igen lassan halad. Ha például Makári Gerő és mások magyarul beszélnek, alelnök Schröter Tivadar megkéri az urakat, hogy »németül beszéljenek, mert ő nem érti a magyar szót.« S csakugyan még jó sokáig tartott, míg egyletünkben a magyar elem jutott túlsúlyra s az lett uralkodóvá hivatalosan és társalgásban. Még esemény-számba menőnek tartatik, ha Gombássy Imre az 1876-évi (I/12-iki) közgyűlésen magyar felköszöntőt mond, melyre ismét német viszonzásban részesül. Midőn 1876-ban ugyancsak Gombássy Imre veszi át a főtitkári állást, a gyűlések jegyzőkönyveit már folytonosan magyarul vezeti s egyletünk Makáry Gerőn kívül főleg neki köszönheti, hogy mindinkább háttérbe kezd szorulni a német nyelv, de a német szellem is, a minek egy szónok a Deutsch Zsigmond tiszteletére rendezett banketten lelkes szavakban kifejezést is adott.

Elérvén az 1876-iki egyleti évhez, ennek épp most idézett közgyűlésen, Deutsch Zsigmond elnök semmi szín alatt sem vállalván el többé e tisztséget, elnökül Fulda Alajos választatik. Tisztársai mint főtitkár Schwarcz Károly, másodtitkár Gombássy Imre, s mint pénztáros ismét Fichtner Nep. János lettek. A távozó elnöknek tiszteletére egy uri estély rendeztetett, mely alkalommal a mindenkor köztiszteletben és szeretetben részesült kiváló érdemű férfiúnak egy értékes emléktárgy nyújtott át. – Ez év május 31-én egy közgyűlés megtartása vált szükségessé. Elnök Fulda Alajos, alig másfél havi tisztsége után lemondván, Schwarcz Károly pedig Budapestről való távozása miatt hivataláról leköszönni kényszerülván, e két elnökségi tisztség betöltése képezte a közgyűlés főtárgyát. Elnöknek Horovitz Guidó, alelnöknek Tettey Emil (?) és titkárnak Franke Pál választattak meg. Ez utóbbi a jegyzőkönyveket ismét csak németül vezeti, és ha néha megint magyar jegyzőkönyvre akadunk, ezt csak a mi áldott emlékü jó Gombássynak köszönhetjük, mert hiszen úgy érezzük magunkat zamatos, tárgyilagos és kimerítő jegyzőkönyvei olvasásánál, mintha – rikító katonabanda dsinatratája után – andalgós, fülbemászó magyar cigányzenét hallanánk.

Máskülönben az 1876-évi egyleti év – a felemlített kanapépörökön és vizespoharas zivatarokon kívül – elég csöndesen és rendesen folyt le. Leérkeztek a miniszteriumtól jóváhagyással a módosított alapszabályok is, csak hogy most az a bibi állt elő, hogy – nincs pénz a kasszában. No de vannak az egyletnek jóakarói; Weizsman volt rendes, most tiszteletbeli tag mint nyomdász díjtalanul vállalkozik az alapszabályok kinyomatására. Hát meg volt ez is, s most már lehet ismét tanakodni a következő multság rendezéséről, amihez mégis csak kijut mindig az egyleti ládafiából. Hiába volt ellene ugyanaz a Weizsman, ki az alapszabályokat díjtalanul kinyomatni késznek nyilatkozott, hiába az a doronggal adott intése, hogy az egylet ne mulatozgasson annyit, hanem inkább takarékoskodjék és inkább a szinte mulatságra elzálogosított sorsjegyeit váltsa már ki valahára: nem használt semmit. Az alapszabályok kinyomatására tett ajánlatát jegyzőkönyvi köszönetnyilvánítással elfogadták, de egyéb intelme füstbe ment és a szokásos januári évforduló ünnep megtartását szépen megszavazták! Ilyen a fiatalság, ilyen kurucz a libris-legény! Isten javítsa erkölceit!

Az 1877-iki egyleti évről csak öt heti gyűlésnek, az 1878-ikinak plane csak egyetlen egyé maradván ránk utódokra, – hogy tartattak-e azokban közgyűlések, illetve az említetteknel több heti gyűlések is? ezt most megmondani nem bírjuk: e két egyleti évvel tehát rövidesen végezhetünk. Aigner Sándor volt könyvárus s egyletünknek volt tagja, később műépítész, egyletünk számára egy igen sikerült symbolikus címert rajzolt »Extra Hungariam non est vita« körirattal, s azt az egyletnek felajánlja. – Az elnökségben változás mutatkozik. Elchlepp Rikárd másodtitkárnak, Bach János pedig pénztárosnak említették az 1877-iki meglévő öt jegyzőkönyv egyik-másikában. Utóbbi azonban, valaki vagy valami által megsértetvén, ismét lemond. – Ennyi az egész amit e helyütt az említett két egyleti évről registrálhatunk. Áttérünk tehát a következő 1879-iki egyleti év eseményeinek előadásához. Rendes évi közgyűlését január 11-én tartják meg. A már tavaly újra revideált alapszabályok kinyomatása rendeltetik el. Deutsch Zsigmond, ki a megelőző két esztendőben is részese volt a közbizalomnak, mint elnök most is újra választatik meg annak. Alelnök Steinacker Károly lesz, ki azonban ez év szeptember havában távozása miatt leköszön. Feder Ferencznek titkárrá választásával az egylet – szerintünk – nagy hibát követett el, mert az illető nem birta a magyar nyelvet s jegyzőkönyveit csak németül vezethette, a mit igen sajnálatos visszaesésnek nevezhetünk. Feder még annyi respektussal sem viseltetett az egylet irányában, hogy német jegyzőkönyveit tisztességes papírra írta volna, hanem tette ezt a keze ügyébe került holmi, egy oldalon benyomtatott üzleti hirdetésekre (az ugynevezett Naumburger Wahlzettel-re). Egyáltalában nagyon pongyola s nem curiális alaku a legtöbb egyleti jegyzőkönyv már annak előtte és annak utána is.

Az altitkár, Nagy Lajos magyar fin volt ugyan, de egy jegyzőkönyvet sem vezetett és mert pályánkat otthagya, csakhamar leköszönt. Helyébe Stokovszky Antal választatik. A pénztárnoki állásra Gross Károlyt szemelte ki a közbizalom. Hogy mikép hálálta azt meg, azt az 1881-iki egyleti év annáleasei örökitették meg. Egyebekben az év szépen, csendesen a megszokott csapásokon folyt le. A mi hasznosat alkottak, azt az illető külön rovatainkban fogjuk elmondani.

Ugy telt el az 1880-ik egyleti esztendő is. A január hó 10-én megtartott rendes évi közgyűlésen, miután Deutsch Zsigmond nem akart többé hivatalt vállalni, Jancovius Albert választatik elnökül. Az alelnökségre Gombássy Imre, a titkárságra Szoller Károly, az altitkárságra Vitéz Adolf és a pénztárnokságra ismét Gross Károly lett megválasztva. A német Szoller Károlynak titkárrá megválasztásáról ugyanazt mondhatjuk, a mit Feder Ferenczéről mondtunk. Ő is átlántálta ismét a germánságot egyletünkbe s nagyon értjük Endrényi Imre boszankodását s méltatlankodását, ki egy gyűlés alkalmával azt kérdi, hogy miről folyik a német tárgyalás s kéri, hogy azt neki magyarul mondják meg. – Az elnökségben csakhamar változás áll be. Elnök Jancovius Albert, ki csak egyetlen gyűlést vezetett, lemond; altitkár Vitéz Adolf, ki Budapestről távozik, szintén, s alig hogy a márczius 25-én tartott rendkívüli közgyűlésen elnöknek egyhangulag Gombássy Imre, alelnöknek Feder Ferencz s másodtitkárnak Toldi Lajos lett megválasztva. Feder alelnök már megint lemond és ki is lép, a másodtitkári állást pedig már egyáltalában nem töltik be egyelőre! – Egyébként krónikási örömnünknek adunk kifejezést, hogy ez esztendőben – hála a Pallas Athéné czimerünkben guggoló bolyhos baglynak – nem esett meg semmi vulkáni eruptió, semmi tengeri vagy szárazföldi zivatar és nem billent meg a kis aprócseprő kupaktanácskozások parlamentesdit játszó vörös-boros nedvű gyülekezőektől az európai egyensúly, s átmehtünk az 1881-ik esztendőbe, mely egyike a legemlékezetesbeknek s leggyászosabbaknak egyletünk huszonöt éves történetében. Ha poéták lennénk és nem szaktörténeti zugirók, így kezdenénk bele ez új egyleti gyászos év történetébe: Múzsám, »Rückwärts Front,« oltsd el fáklyádat, állítsd »Beifuss« és sirj! – Igen sirj, mert a budapesti könyvkereskedősegédek egyletét nagy baj, nagy csapás fogja ez évben érni. No de csak bátorság, majd valahogyan átsikamlunk ezen az 1881-iki esztendőn is. Hanem volta-

képen miért is buslakodnánk és szégyenkeznénk mi, kiket majdnem tizenhatsz hosszú esztendő választ el elődeink ténykedésétől? S miért is haboznánk történeti hűséggel úgy megírni egyesületünk történetét, a hogy az igazában le is játszódtott? Hiszen ha ezt nem tesszük, akkor minket joggal vádolhatna bárki történet-hamisítással avagy történet-elhallgatással, eltussolással! S aztán felelősek vagyunk-e mi, utódok, elődeink cselekedeteiért? Avagy szenvedhet-e bármily legkisebb csorbát is *mai* egyesületünk az ő becsületén és jó hírnevén azért, mert tizenhatsz évvel ezelőtt az elődök egyesületén sötét folt esett? Nem és százszor nem! Azért csak mondjuk el őszintén, úgy, a mint megtörtént.

Gross J. Károly egyesületi pénztárnokot 1881-ben másodízben tisztelte meg a tagok közbizalma nagy felelősséggel járó bizalmi állásával. Az 1881-iki január 13-án tartott évi rendes közgyűlésre Gross nem készült el szokott pénztári félévi jelentésével. Az azt követő legközelebbi heti gyűlésen Horowitz Guido már interpellál ezért s kéri az elnökséget, hogy utasítsa pénztárnokot a rendes beszámolásra. Jött március is és Gross még mindig nem tett eleget kötelességének. A kiküldött pénztárvizsgáló bizottság Lampel Mór és Steinacker G. a március 30-án tartott heti gyűlésnek azt referálják, hogy a pénztár-könyvet nem találván rendben, a pénztár állásáról jelentést ma nem tehetnek s egyúttal leköszönnek vizsgáló-bizottsági tisztükről. S ezen jelentéktelennek látszó incidens, ezen parányi hógombolyagocska mozgásba jött, gurulni kezdett s megeredt a hólavina, mely egyre nagyobbodván, rémséges útjában mindent legázolt. Az egyesületben támadt megilletődést az ijedelem, ezt a fejtelenség és elzsibbadás követte. »Igen sajnós polemia fejlődött ki« – mondja a fentjelölt heti gyűlés jegyzőkönyve, arra, midőn a két pénztárvizsgáló-bizottsági tag megtette jelentését s leköszönésével nyilvánvalóvá tette, hogy itt nagy bajnak vannak nyomában. Iziben új vizsgáló-bizottságot akarnak kinevezni, de csak nagy nehezen találnak a jelenvolt tagok közül olyanokat, kik ezen, most már fölötte kényes tisztre vállalkoznának. Gross pénztárnok pedig igéri, hogy nyolcz nap lefolyása alatt rendesen elszámol. Az április 6-iki heti gyűlésen az új vizsgálóbizottság jelentést tesz, hogy a pénztár-könyv ez idő szerint 253 forint 22 krajczár. készpénz készletet mutat ki, az egyesületi vagyont képező, közben zálogból kiváltott sorsjegyek pedig, az akkori árfolyam szerint, 562 forint 10 krajczár értékben szerepelnek. Az egyesületi vagyon tehát 815 forint 32 krajczár tesz ki. Az elnökség pénztárnokot erőlyesen utasítja, hogy a jövő közgyűlésre részletes kimutatását és leszámolását okvetlenül készítse elő. De Gross csak huzza-halasztja elszámolását és az egyesületi vagyonnak az ezidei évi közgyűléskor megválasztott új pénztáros kezéhez való tényleges átadását. A gyanu tehát tetőpontját érte. Itt a legnagyobb erőly és szigor vált szükségessé. Azért a július 5-án tartott heti gyűlés egy teljhatalommal fölruházott ötagu bizottságot küld ki az ügy sürgős rendezésére. Már az e hó 15-ére egybehívott rendkívüli közgyűlésen, melyen az egyesület jogtanácsosa, dr. Guttmann Tamás is jelen van, jelenti a kiküldött ötös bizottság, miután a kebelében lefolyt munkálkodásának négyrendbeli jegyzőkönyvét felolvasta, hogy minden iparkodása s fáradozása: Grosztól kikapni az egyesületi vagyont, meghiusult, sőt többet is jelent, azt, hogy Gross július 15-ike reggel óta nincs többé a Pfeifer N.-nál birt helyén, s talán a fővárosban sincs többé. Ezzel aztán nyilvánvalóvá lett, a mit eddig alig sejteni mertek, hogy Gross az egyesületi vagyont elsikkasztotta, maga pedig odább állt. Képzeltetni a közgyűlés megilletődését, bosszúságát, zavarát! Nem is tehettek egyelőre egyebet, mint hogy Grosst egyhangulag alelnöki állásától fölfüggesztették s a tagok sorából törölték. Hogy a hűtlen sáfár ellen legott büntető feljelentést is tettek és a rendőrséget vették igénybe Gross hollétének kipuhatolására, azt említeni szinte fölösleges. A fölötte kínos és káros ügy rendezésével az egyesület jogtanácsosa, dr. Guttmann Tamás in optima forma juris bizatott meg. Ez év július hó 19-én ismét rendkívüli közgyűlés hívatik egybe, hogy a közben (mindjárt elillanása utáni másodnapon) rendőrileg kézrekerített, a kapitányságnál töredelmes bevallást tett s aztán az ügyészséghez átkísért Gross ügyében tanácskozzanak. E közgyűlésen elnök, Gombossy Imre azon humánus és ritka kollegiális gyöngédségre valló indítványt tesz, hogy a hűtlen kollega és tagtárs, a köte-

lességéről oly durván megfélekezett egyleti tisztviselő elleni törvényes eljárás közvetlenül az elmarasztaló ítélet meghozatala előtt az egyesület részéről szüntettessék be és az eljárás költségeit is az egyesület vállalja magára. Ezen igazán nemeslelkű indítvány ellen Robitsek és Goszlet tagok felszólalnak ugyan, de elnök indítványa győz, a jelenvoltak, az említett két tagon kívül, egyhangulag elnök indítványa mellett szavaznak. Így került ki Gross méltó bűnhődését. Ugyanaz az egyesület, melyet oly tetemesen, oly gyalázatosan károsított, ugyanaz az egyesület, melyet Gross czudar esete miatt nemcsak a helyi, de a külföldi sajtó is – elég méltatlanul – meghurczolt, s ugyanaz az egyesület, melyet a bizalmával oly rútul visszaélt hűtlen sáfára az anyagi tönk szélére s még ennél is többre, erkölcsi megaláztatásba sodort – mondjuk s hangsúlyozzuk, hogy ugyanaz az egyesület azzal boszulta meg magát bűnös tagján, hogy kiszabadította börtönéből s visszaadta a társadalomnak – megbélyegezve bár – de egészen bukva még sem. És ez a valóban nem közönséges momentum az, mely föloldja az egyesület akkori elnökségét és összes tagjait azon erkölcsi ódium alól, melybe e katasztrófa által szükségképpen belesodortatott. Ezen elhatározásával legjobban bizonyította be akkori egyesületünk, hogy van benne erkölcsi alap, van helyes érzéke a jó és nemes iránt s hogy mikor a nehéz megpróbáltatásra kerül a sor, van annyi lelki ereje, hogy megaláztatásából tisztultan kerüljön ki. Igenis egyesületünk kiállta e tűzpróbáját és e »multja csak példa legyen most«. Példa, mely a helyes ösvényre mutasson, a melyről nem szabad letérnünk és példa, hogy oktasson, nemesítsen és a jó utakon való haladásban vezéreljen.

Hogy e sajnos és kínos esettel, e legnagyobb csapással, mely egyesületünket fennállása óta érte, ezentúl rövidesen végezzünk, még csak annyit mondunk el, a mit az augusztus 3-iki rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyve is elmond. Elnök ugyanis azt jelenti, hogy a Gross-ügy egyelőre befejezettnek tekinthető, a mennyiben az elnök kezéhez egy 1050 frtra szóló, Dr. Graber Lajos törv. jegyző által aláírt kötelezvényt adott át. Gross szabad lábra helyeztetett, a törvényszék pedig az eljárás költségeit (18 frt 14 krt) az egyesületen vette meg. Hogy mi történt Grossal és kötelezvényével, ezt is röviden elmondjuk. Gross természetesen a könyvtárai pályáról lelépett és valahol Szombathely táján a vasutnál valami kis állást nyert, melyen meg is nősült, de nem sokára aztán özvegye és több gyermek hátrahagyásával meghalt. Kötelezvényét, mely sohasem lett beváltva, egyesületünk még ma is őrzi, de nem a kár megtérülése okáért, hanem tisztán csak szomorú emlékképen. Hozzáteszük még azt is, hogy ez esetből kifolyólag nyolcz tag lépett ki az egyesület kötelékéből, Nagy Lajos tag pedig azt indítványozta, hogy az egyesület eddigi compromittált nevét változtassa meg, mi azonban közel fekvő okoknál fogva nem találkozott helyesléssel. Ez ügy miatt szaklapjainkban polemikák is folytak, de utóvégre is a hullámok mégis csak lecsillapultak és elhangzott a jelszó: Helyesebb csapáson, ismét újból kezdve, előre! – És ezzel az 1881-iki gyászos egyesületi év ezen eseményével végeztünk. Keserű utóízét még sokáig megérezte az egyesület, de végre mégis csak napirendre tért fölötte.

Nézzük már most ezen év közönséges történetét. Az alapszabályok ismét módosításra szorultak. A tisztújítás a január 13-án tartott rendes évi közgyűlésen ejtetett meg. Elnökül Gombácssy Imre, alelnökül ugyanaz a Gross J. A. K., kiről fönnebb szól az ének, titkáruul Zunft Antal, kivel ismét a magyar hivatalos nyelv tartja bevonulását az egyesületbe, altitkáruul Schindler Gusztáv és pénztáruul (Gross helyébe) ismét Fichtner Nep. János. Gross kizárásával a másodelnöki tisztre Lévai (Lampel) Mór választatik meg. Május havában még javában folynak az előkészületek egy 2 napra terjedő nagyobb szabású kirándulás rendezésére, mire az elnökség 200 frtot szavaztat meg magának. Akkor még sejtelve sem volt arról, hogy vagyona egy könnyelmű tagnak esik áldozatul. Szegények, ez évben nem mulattak többé. Mindamellett pénztáruul Fichtner első félévi pénztári jelentése már fölösleget mutat ki, a mennyiben a 149 frt 40 kr. bevételből levont 109 frt 82 krnyi kiadás után 39 frt 58 krnyi készpénzkészlet

mutatkozott. Dicsérettel meg kell emlékeznünk Zunft Antal titkárról, a ki egyletünkben a hivatalos magyar nyelvet buzgalmával végleges diadalra emelte. Jobb, gyakorlatibb beosztással ellátott és kellő alakba öntött jegyzőkönyvein élvezettel pihen meg a tanulmányozó szeme, különösen, ha untig tele mérgeződött, mikor a korábbi évek többnyire rendetlen, pongyola és különféle rongy papírkákra irt s tulnyomólag német jegyzőkönyveken úgyszólván átrágni kellett magát. A viszontagságos 1881-iki egyleti évet ezzel el is bucsuztathatjuk. Jegyzőkönyvei hiányosak, mert augusztus óta egyetlen egy gyűlési jegyzőkönyv sincs a rendelkezésünkre bocsátott akták közül. Hajlandók vagyunk föltenni, hogy az egylet egy kissé nyugalomba helyezte működését nagy – krachja után; de az is lehet, hogy miután a heti összejöveteleknél ujabban már nem vezettek jegyzőkönyvet s ezt csak az ezentul hivatalosoknak elnevezett gyűléseknél tették, a midőn ugyancsak hivatalos elintézés alá valókat végeztek: a hézagnak mutató időben anyag hiányában talán nem is tartatott hivatalos gyűlés.

A rá következő 1882-iki egyleti évről csak igen keveset birunk mondani, szintén csak a levéltári források vékonyka csöppenése miatt. Rendes évi közgyűlését január 14-én tartotta az egylet, melynek tisztujításánál ismét Gombássy Imrere ruháztatott az elnökség egyhangulag. Alelnöknek Horowitz Lajost, titkárnak másodizben Zunft Antalt, altitkárnak Glück Somát és pénztárnoknak már negyedizben Fichtner Nep. Jánost választják meg. Pénztáros jelentéséből az 1882-iki második félévi pénzforgalomról megtudjuk, hogy az előző év végén 98 frt 18 kr. készpénzzel rendelkezett az egylet – no meg Grossnak 1050 frtra szóló kötelezvényével. Az újra módosított alapszabályok némi változásokkal a miniszteriumhoz beterjesztetnek, a honnan azonban formai hibák miatt elintézetlenül ismét visszaérkeznek, noha azoknak kinyomatására, még pedig csupán magyar nyelven, az elnökség már megkapta felhatalmazását. A február 8-án tartott hivatalos gyűlésen elnök azon indítványa, hogy havonta egy felolvasás tartassék, egyhangulag elfogadtatik. Sajnos, hogy ez is csak pusztá jó szándék maradt, a mennyiben titkárnak ez évről szóló jelentése szerint csupán két ily felolvasás tartatott egész éven át, egyike Gombássy Imre, másika Deutsch Zsigmond által. Arról is olvasunk titkár évi jelentésében, hogy a tagok igen lénhan, némelyek igen hanyagon látogatják a heti és a hivatalos gyűléseket, daczára annak, hogy az alapszabályok erre nézve kötelező határozatokat teremtettek, sőt büntetéseket is szabnak ki. S e panaszok évről évre hangosabban ismétlődnek Zunft titkár jelentéseiben. Javulás e tekintetben az akkori, de még a mai könyvtár ifjúság részéről, ezektől az inkarnált könyves-bohémeiktől nem igen várható. De eljön majd annak az ideje is; ne csüggedjünk el. *Mihelyt egyletünknek saját otthona lesz*, bizvást e téren is javulás fog bekövetkezni.

Áttérve az 1883-iki egyleti év életének vázolására, örömmel kell konstatálnunk, hogy az egylet viszonyai s létszáma szemlátomást gyarapodnak, virulásnak indulnak. De még nagyobb örömmel konstatálhatjuk, hogy egyletünk karszellemé lényegesen megváltozott – az ő saját előnyére. Nincs perpatvar, nincs viszály, s az öntudatra ébredt, fölfelé törekvő ambíció szelleme kezdi átlengeni a kebleket. Az izgága békerontó elemek lejárva, elejtve látván magukat, rohadt gyümölcsként esnek le fájukról, illetve mint haszontalan salak válnak ki, vagy löketnek ki. Az egyleten hosszú ideig nehezedett átok ezzel elveszti romboló erejét és a béke napsugara kezd benyomulni az annyi keserű megpróbáltatáson átment egyletbe, – eleintén csak mintegy az ajtó és ablak hasadékein, de aztán azon mértékben mind fényesebben, melegebben, a minőben a megtisztult egyleti karszellem ajtót, ablakot nyitogat, hogy bebocsássa az egyleti életet egyedül fenntartó génusát, mely képviseli a férfias magatartást, a czéltudatos előrehaladást, az igazi egyetértést és a mi legfőbb: az egymás iránti megtisztelést.

Mióta Gombássy Imre újból elfoglalta az elnöki széket, azóta érezhetővé lett a most ecsetelt kedvező változás is. Megférfiasodott ő is, testben, lélekben és tapasztalatokban. Körültekintő eréllyel fogta és vezette az egylet kormányrúdját. Szeretettreméltó személyisége, derűs kedélye

és tiszta jellemével imponálni tudott, és ő az, kinek egyletünk – mig köztünk volt, – a legtöbbet köszönhet. – De hát a legderekabbakat irigylő a sors szeretteiktől! – Gombássyt is el kelle veszítenünk. – Hanem vigasztalódhattunk, mert az 1883-iki rendes évi közgyűlés megtalálta a Gombássyhoz méltó utódot, midőn Horovitz Lajos alelnököt választá meg elnökül. A mily tulajdonságok és erények ékesítették Gombássyt, azoknak Horovitz Lajos sem volt híján. Erély, tapintat, ügybuzgalom, sőt személyes áldozatkészség tekintetében elődét talán még felül is multa. És mintha az egylet jó szelleme azzal is ki akarta volna mutatni, hogy vannak kebelében derekasabbnál derekasabb fiatalok, az 1883-ra választott többi elnökségi tagok is egytől egyig meghaladta azt a mértéket, melyet az egyleti funkcionáriusoktól megkövetelhetünk. Alelnök: Glück Soma, ki még ma is tagja s jóindulatú barátja egyletünknek. Titkár ismét Zunft Antal, kinek rátermettségéről ez állásra már megemlékeztünk. Altitkár: Koczányi Béla, egyike a legszeretetre méltóbb s legrokonszenvesebb kar- és tagtársaknak, a ki könyvszerzeti munkálkodásával nagy érdemet szerzett magának az egylet szellemi színvonala emelése körül. Pénztáros ismét és ismét a mi kedves jó becsületes Fichtner Nepomuk Jánosunk, kire akár Dárius is nyugodtan bízhatta volna kincseit. Így aztán bátran elmondhatjuk, hogy az 1883-iki év jó auspiciumok közt kezdődött. S hogy be is váltak, a mint hogy ily elnökséggel az élén be is kellett válniuk, csak természetesnek találjuk. A »Csak szorosán« egylet érezni kezdé magát, de a főnök-egylet is mindinkább kezd vele foglalkozni; megadja neki teljes mértékben az ő megbecsülését s az érdeklődés az egyes főnök tagokra is hat át, minek a legszebb tanujele az, hogy a főnök urak mind sűrűbben kezdik látogatni az egylet gyűléseit s szívesen vesznek részt tanácskozásain. Mindezek kétségen kívül nagy vívmányoknak mondhatók, ha azokat a megelőző évek áldástalan sivár és zilált állapotaival hasonlítjuk össze. Ezen szerencsés év augusztus havában leérkeztek miniszteri jóváhagyással az újra módosított alapszabályok is, melyeknek azontúl csak magyar nyelven kinyomatása határoztatik. – Az évben egyletünk mint erkölcsi testület először lépett sikra egy főnök részéről állítólag jogaiban sértett tagja megvédelmezésére, szép, – de jogilag nem competens – jelét adván az egyesületi szolidaritás azon elvének, hogy egy mindnyájáért, s mindnyája egyért. De mi, kik a történetíró higgadtságával bíráljuk el az eseményeket, habozás nélkül kimondjuk, hogy ez esetben inkább a jóakarat, a túlhajtott ambíció és a fiatalkori hév, mint a higgadt megfontolás és helyes jogi felfogás vezérelte a könnyen felfokozott, a megszorultat szíve benső sugalmából megvédeni akaró fiatal elméket. Az ugynevezett Wolf Miksa ügy volt ez, melyet ha valaki még érdeklődnék iránta, ott találhatja aktáival együtt a »Corvina« az évi hasábjain. Mi azonban napirendre térünk fölötte érezvén, hogy az ily dolgokon inkább átsikamlani kell a krónikásnak, mint feleleveníteni azokat annyi idő múltán. – Ez év történetéhez még csak annyi: A már tavaly elhatározott havi felolvasások csak nem akarnak létrejönni. Hiába, a könyves bohém inkább – kurizál, mint felolvas. Könnyű vére nem hajlik a hivatásos nappali munka fáradaimai után észre fárasztó nagyobb szabású conceptiókra. Ej mit neki a felolvasás! – van a boltban könyv elég, olvasson fel kiki magának saját gusztusa szerint – s ne fitogtassa senki tudását, bölcsességét a tisztelt publikum előtt. Így okoskodik a tizenhatszöt próbás könyves bohém! És Isten látja a lelkünket: nem tudunk ezen furcsa, ezen triviális okoskodáson megharagudni. És ismételjük, e téren is majd javulás állandó, ha az egyletnek saját otthona lesz. A felolvasások ügyének a becsületét ez évben Aigner Károly mentette meg, a nyomdász-történet köréből tartott egy talpra esett felolvasásával. De a legszebb felolvasásnál is kellemesebben hatott titkárnak következő évi jelentésében azaz előterjesztése, hogy mig az 1882-ik év végén csak huszonöt tagja volt az egyletnek, addig az 1883-iki esztendő végén már harmincznyolcz volt a tagok létszáma. S nem kevésbé kellemesen érintett mindenkit pénztáros jelentése is, mely szerint az év végén 137 frt 97 krt mutatott ki készpénzben az egylet pénztárkönyve. Kellemesen hatott – mondjuk – mert már most biztosítva van a szokásos téli mulatság és muri sikere, a miért mint a méhecskék úgy összekuporgatják-kapargatják a

hatosokat, hogy aztán egy jó estét – szépet, élvezeteset és vidámat – csinálhassanak maguknak és azoknak, a kik velük tartani akarnak. Boldog fiatalság, mily irigyelni való vagy te!

Az 1883-iki évnek méltó követője volt az 1884-iki egyleti év. Szélcsend alatt, de serény előrehaladás közben folyt le. Ez év január 16-án megtartott rendes évi közgyűlésén Aigner Lajos urat, az országos főnökegylet sokévi elnökét egyletünk örökös tiszteletbeli tagjává választja és nagyrabecsülése ezen főlemelő aktusát egy szép diszokmány átnyújtásával ünnepli meg. Az elnökség, két tagjának kivételével a tavalyi marad, örvendetes jeléül annak, hogy eredménydús működésével kiérdemelte a tagoknak újból nyilatkozó bizalmát. Elnök Horowitz Lajos, alelnök Glück Soma, titkár Révai Ödön, altitkár Szabó István és végre pénztáros a nélkülözhetetlen hűséges sáfár, Fichtner Nep. János. Sajnos, hogy a nagyrabecsült, közszere-
tetben részesült s »érdemdús« elnökünket, Horowitz Lajost, ki az Aigner Lajos czégébe lépett be mint főnöktárs s ennek következtében leköszönni volt kénytelen, alig egy hónapi hivataloskodása után ismét elveszteniünk kellett. Helyébe az egylet kipróbált derekasságu tagja, Gombássy Imre lett ismét egyhangulag megválasztva, – úgy hogy a veszteség nem vált annyira érezhetővé. Titkár, Révai Ödön is lemond – üzleti elfoglaltsága miatt, nagy kárára az egy-
letnek, mert e derék, nagy képzettségű és lángeszű elnökségi tagjától méltán sokat várt. Révai Ödöntől csak három jegyzőkönyvet őriz az egylet levéltára, de mindnyája remeke a magasabb eloquentiának és a kívánni mitsem hagyó elegáns irálynak. Az év derekán az egylet régi, erős oszlopa, Gombássy Imre elnök is lemond tisztéről, melyet kevés megszakítással, mint ilyen, avagy mint egyéb elnökségi tag kilencz évig viselt közbecsülésben és közszere-
tetben, – működésével elhervadhatlan érdemeket szerezve magának egyletünk kül- és belélete körül. Lemond pedig azért, mert a könyvárusi pályától végkép megválk, hogy azt egy – szerinte – biztosabban, jobban fölcserelje. Curiosumként fölemlítjük s egyletünk történetében megörö-
kítjük azt is, hogy egy közkatona tagunk ez évben kilép, mert a könyvárusi rögzös pályáját szinte otthagyja, hogy apja mesterségét folytassa, t. i. – fiakkeres lesz belőle. Látnivaló ebből, hogy non solum libelli habent fata sua, sed etiam *librarii*! Bucsuzó elnök, Horowitz Lajos ő hozzá méltó, szép emléket hagy maga után, midőn két aranyat ajánl fel évenként egy oly pályázatra, mely a könyvkereskedelem valamelyik kérdéséről szóló, vagy adott themáju, vagy szabad választásu pályamunka megírását czélozza. Hogy e czélzatnak, mely a komolyabb irányzat fölbresztéséből, a tagok nemes és szakmájukhoz méltó versenyre buzdításából s a könyvkereskedelem érdekeinek e téren előmozdításából állott, jó sikere volt, ezt a következő évek történetéből fogjuk megtudni. – A tagok száma az év végével harminczöt. Pénzügyi viszonyai az egyletnek az 1884-iki évben még inkább javulnak mint a megelőzőben. Az első félévi pénztári kimutatás szerint a bevétel 272 frt 97 kr. s levonva a 155 frt 12 krnyi kiadást, készpénzkészletnek 117 frt 85 kr. mutatkozik. A másodfélévi elszámolás pedig 160 frt 94 krnyi készpénz vagyont mutat ki. Ennek persze örvendez aztán a »Csak szorosan« mulatozó libris-bohémsége. Ki is lehetne már most nálánál különb legény a csárdában!

Átléptük az 1885-iki egyleti év küszöbét. Rendesen és nyugodtan köszöntött be és így le is folyt. Hála érte az egylet kiengesztelt nemtőjének! A január 25-én megtartott rendes évi közgyűlésen, Sennowitz Adolf korelnöksége alatt megejtett tisztujításnál elnökül Deutsch Zsigmond, az egylet veterán tagja s többszörös funktionáriusa, alelnökül harmadizben Glück Soma, titkárul újból Zunft Antal, altitkárnak Koczányi Béla és pénztárosul, mint annyiszor már, ismét Fichtner Nep. János választatott. Mindnyája régi, kipróbált oszlopa lévén az egy-
letnek, az nyugodt meglegedéssel nézhetett folyton javuló jövője elé. Kimagasló eseménye ez évnek a Horowitz Lajos alapította pályázat volt, melyhez az egylet is hozzájárult két arannyal, úgy hogy négy arany pályadij mosolygott a szerencsés megnyerő felé. Négy dolgozat adatott be. A bírálóbizottság elnöke, Révai Ödön, az ez év január 2-iki hivatalos gyűlésen olvassa föl a bírálóbizottság pályázati jelentését. A négy pályamunka közül három gyöngének

találtatott s némelyik azonfölül »csak úgy hemzseg az orthographai hibáktól«, mondja szóról-szóra a jelentés. Ellenben a negyedik dolgozat, melynek feladott czime: »Mikép fokozható a könyvkereskedő-segédék szellemi tehetsége és mikép javítható ezzel kapcsolatban a könyvkereskedő-segédék anyagi helyzete?«, nemcsak hogy megütötte a mértéket, de a bíráló-bizottság a jutalomra is érdemesítette. A jelíges levélkéből Ranschburg Győző, új tag neve került ki. Dicsérettel megemlítendő Révai Ödönnek bírálati jelentése is, mely írója elegáns stílusával, a bírálatba szőtt sok finom humorával és cum grano salis vegyített szatirájával valódi élvezetet nyújt az olvasónak. A pályadíj Ranschburgnak a február 2-iki hiv. gyűlésen alapító, Horowitz Lajostól ünnepélyesen átadatott, a nyertes pályamű külön is és azon felül a Corvinában is lenyomattatott. Ha még fölemlítjük, hogy az egyleti vagyon ez évben is szépen gyarapodott, a mennyiben a pénztárnoki jelentés szerint 204 frt 52 kr. készpénz állott az egylet rendelkezésére, hogy továbbá a helyeszközlő osztály huszonhat jelentkezett segéd közül elhelyezett tizenkettőt s végre, hogy a tagok száma is jelentékenyen szaporodott: elmondottunk mindent, a mi az 1885-ik egyleti év történetére tartozik.

Az 1886-iki év is csöndesen és normális tovafejlődésben folyt le véges-végig. A január 4-én tartott rendes évi közgyűlés tisztujtásával ismét megelégedhetett az egylet. Elnökül egyhangulag Deutsch Zsigmond, alelnökül ismét Glück Soma, titkáru – most már hatodizben – Zunft Antal, altitkáru Vértesi Zsigmond, pénztárnokul pedig more antiquo Fichtner Nep. János neve került ki az urnából. – Vetélytársa is támad az egyletnek. Az elégedetlen kilépett elemek valami »Bagoly« című külön egyletet alakítanak határozott antiszemita irányzattal. Elnök inti a tagokat, hogy ezzel a felekezeti gyűlöletet fölébreszteni törekvő zugegylettel semminemű összeköttetésbe s érintkezésbe ne lépjenek. A Horowitz Lajos pályázati alapítványa ez évben is hajtja sikeres gyümölcseit. A két aranyas pályadíjhoz tudvalevőleg évente az egylet is hozzájárul két arannyal: ez idén a főnök-egylet érdemes elnöke Aigner Lajos ur további két arannyal járult e szép célhoz, úgy hogy egy négy és egy két arany díjas dolgozatra lehetett pályázatot hirdetni. Csakhogy a fölött: adott téma legyen-e, vagy szabadon választott, hosszadalmas vita támadt a közgyűlésen, míg végre a szavazás a szabadon választott téma mellett foglal állást s a kérdést ez értelemben dönti el. – Az egyleti alapszabályokkal csak nem birnak boldogulni. Már néhányszor toldozták-foldozták, s most ismét új alapszabálytervezeten törlik a fejüket, melyet Horowitz G. tag készített. Nagy debatta után némi módosításokkal az augusztus 5-iki rendkívüli közgyűlés azokat elfogadja. Eseményt is mondhatunk el, mely abból állott, hogy az egylet a nyáron két napra terjedő kirándulást tett Bécsbe, hogy a bécsi »Buchfink« testvéri egyletnek tavalyi kiállítási látogatását viszonzza. – A tagok létszáma ez évben is hol szaporodik, hol megint apad, a mint ez egy szüntelenül mozgósított könyves-bohémturpnál nem is képzelhető másképp. Hiszen egyedül a Budapesten szakadatlanul működő és élő tagtársak képezik az egylet tagállományának törzsét. Ez aztán az oszlopos kadre, melynek kereteibe a vidékről berukkoló és az egylet zászlója alá lépő ujonczok beosztatnak. Itt palléroztatnak, itt csiszoltatnak vidéki maradiságukból s minél tovább tart köztünk létük, annál kiformaltabb tagjai lesznek, úgy is mint egyleti tagok, úgy is mint könyvárus-segédék a pulpitusnál és a pudli mögött. – Az 1886-iki pénztárállomány az első egyleti félév végén 109 frt 11 kr; a második félévi pénztárnoki jelentés nem állt rendelkezésünkre, egyáltalában a levéltár még mindig rendezetlen és sok oly okmány nincs az évi jegyzőkönyvekhez csatolva, melyekre azokban hivatkozások történnek. Itt is segíteni kell s meg vagyunk győződve, hogy az egylet mostani ügybuzgó, derék titkára nem mulasztja el ebbeli kötelességét sem.

És ismét lefolyt egy év, hogy helyet csináljon a következőnek. Jót fog-e hozni a »Csak szorosan« egyletnek? Hát hozott is és a legjava volt közte a béke és a tántoríthatlan előrehaladás, mely az egylet beléletében s kifelé ható működésében megnyilatkozott. Immár javában benne vagyunk – hogy geologiai hasonlatunkat ismét alkalmazzuk, – egyletünk triászkorában; –

pezsgő élet a megszilárdult alaprétegei virányos felületén és organikus fejlődés minden nagyobb eruptio és kataklizis nélkül. Rendes évi közgyűlését az egyesület 1887. január 22-én tartja igen élénk részvétel mellett. Hanem, sajnos, a források itt ismét cserben hagynak bennünket, a tisztújításnak a közgyűlési jegyzőkönyvben semmi nyoma s ha nem tudnánk meg az év alatt tartott egyéb hivatalos gyűlések jegyzőkönyveiből, hogy ismét Révai Ödön felé fordult a közbizalom, midőn e kiválóan ez állásra rátermett fiatal urat választotta meg elnökéül: bizony ma nevét sem tudnánk megörökíteni a könyvtáros-fiatalság jövő nemzedéke számára. A közgyűlést követő gyűléseknek meglevő többi jegyzőkönyveiben Vértési Zsigmond szerepel mint titkár, de bizony nem igen vált be, mert az általa szerkesztett jegyzőkönyvek fölötté pongyolák, megbízhatlanok s a követelményeknek a legtávolabbról sem felelnek meg. Bátran elmondhatjuk tehát, hogy az egyesület Vértésinek titkárrá megválasztásával, mely állás tudvalevőleg minden egyesületnél a legfontosabb, nem tett szerencsés fogást. Ezt persze nem apodiktice mondjuk, hanem csak mint azon benyomásoknak a kifejezését, melyet az általa szerkesztett, szöszaporító, de nem magvas, a legfontosabb tárgyalási mozzanatokot ki sem domborító, vagy plane egészen mellőző jegyzőkönyvei áttanulmányozása ránk gyakorolt.

Kimagaslóbb mozzanatkép tűnik föl az 1887-ik egyesületi év életében újból a Horowitz Lajos-féle pályázat, melyhez az egyesület ez idén két aranyán kívül még négyet csatolt, úgy hogy a most tartandó pályázathoz tíz arany állott az egyesület rendelkezésére. Ime, a Horowitz Lajos által elvetett kis magocska mily dusan fizet. Oh, hiszen tudjuk mi, hogy a fiataliságnak csak jó példa kell, hogy valamiért buzduljon, valamiért lelkesüljön! Mikor is jön össze a könyvessegéd tíz csillogó arannyal! Csak hogy azt meg kell nyerni ám! – Már a közgyűlésen titkár jelenti, hogy hat munka érkezett be, melyet az elnökség kiad a bíráló-bizottságnak. Együttal határozatba megy, hogy csak a legjobb pályanyertes mű fog a Corvinában kinyomtatni. Már a márczius 16-iki hivatalos gyűlésen felolvassa Gombássy Imre, bár nem tagja többé az egyesületnek, de állandó elnöke a pályamű-bírálati bizottságnak továbbra is, a bizottság bírálati jelentését, mely az első díjat (négy aranyat) »a tudomány hatalom« jelígejű dolgozatnak ítéli oda. A második (két aranyas) díjnak a kiadatását nem javasolja. A pályanyertes mű »a könyvtáros műveltségéről« értekezik, nyertese pedig Ranschburg Győző, a ki ezuttal a második pályázaton is elviszi a pálmát. Az augusztus 14-iki hivatalos gyűlésen már a jövő pályázatról folyik a tanácskozás s Gombássy Imre azon indítványa, hogy csak egy pályadíj tűzessék ki, tehát az egész tíz aranyból álló díjalap csak az egy nyertesnek adassék ki, némi vita után elfogadtatik. De a pályakérdés kitűzésénél már véleményeltérés mutatkozik, mert ahány a jelenlevő, annyi erre nézve az indítványa. Hosszas viták s egyenkénti szavazások után végre a pályázati bizottság a következő pályakérdésben nyugszik meg: »Az úgynevezett nagy- vagy Vereins-Sortiment lényege és annak gyakorlati alkalmazása hazai könyvkereskedelmi viszonyainkra.« De hogy nem erre a pályakérdésre, hanem szabadon választható témára adattak be a pályázatok, ezt a jövő év történetének a pályázatra vonatkozó előadásából fogjuk megtudni. Egyéb adatok hiányában ezzel az 1887-iki egyesületi évet bezártnak kell tekintenünk.

A rákövetkező 1888-iki egyesületi évről csak igen keveset mondhatunk. A gyér gyűlések hiányos jegyzőkönyvei oly impressiót gyakorolnak a tanulmányozóra mintha valami stagnatio állt volna be az eddigi örvendetes haladásban. A csak február 16-án megtartott rendes évi közgyűlés tisztújításának az volt az eredménye: elnökül ismét az egyesület legerősebb, de nem elég erélyes oszloposa, Révai Ödön, az alelnöki tisztségre Stokovszky Antal, jelenlegi elnökünk, a titkárságra Sztrókay Szilárd s végre a pénztárnokságra more perpetuo a mi derék jó Fichtner Nep. Jánosunk lettek megválasztva. – Az április 7-iki hivatalos gyűlés nem tartható meg, mert tagok hiányában nem határozatképes, a mi fölött az elmaradottaknak jegyzőkönyvileg rosszallás fejeztetik ki. Régi baja ez egyesületünknek, hogy tagjai nem eléggé érdeklődnek egyesületünk iránt s hogy mindannyiszor egy kis szenzatióra van szükség, hogy azokat a gyűlések látoga-

tására felbuzdítsák, felvillanyozzák. Hja! ez nem csak a mi szerény egyesületünkön van így, de a miénknél komolyabb célzatu s nagyobb egyesleteknél is, mert ebben – az egész vonalon – a mai társadalom egyik kórtünetét látja a megfigyelő. És ha ez így van – gondolja magában a könyves bohém, – miért is hát legyen ő jobb a – Deákné vásznánál. – Régen érzett kardinális egy hiányon segíteni volt hivatva Grünbaum Ármin azon indítványa, melyet a június 6-iki hiv. gyűlésen tett az iránt, hogy az elnökség létesítsen valahára egyesületi törzskönyvet avagy tagsági mátrikulát. Grünbaum ajánlata acclamatióval el is fogadtatik és a törzskönyv elkészítésével ajánlattévő bizatik meg. Hogy eljárt-e megbízatásában, nem tudjuk. De hiszen jelen van ő s történetünket olvassa fel. Hanem azért a világért sem mernénk kedves tagtársunktól megkérdezni, hogy eljárt-e megbízatásában, létesült-e tényleg az egyesületi törzskönyv és ha igen, vezették azt aztán tovább rendesen? Nem kérdezzük pedig azért, hogy az érdemekben megőszült szegény fejét zavarba ne ejtsük. Hadd kerüljön e jó szándék is ama nagy ügyletkönyv mulasztási rovatába, a melyen már annyi füstbe ment szép kezdeményezés, annyi megghiúsult jó igyekezet, annyi felbuzdulás és – ellankadás, egyszóval annyi lelohadt ifjúkori szalmatüz vagy on bejegyezve. – Ó igen, ez az átkos korszellem oka mindennek! – Az az évi december 1-én tartott gyűlésen Révai Ödön elnök, üzleti bokros elfoglaltsága miatt, leköszön tisztéről. Vele Kopper Lajos elsőtitkár is lemond, miután ez egész éven át nagy odaadással és példás rendben intézte az egyesület ügyeit. Elhagyván a fővárost, a tagok sorából is kilépett. E két elnökségi tagjával az egyesület valóban veszteséget szenvedett. – Ez év végén a pénztárállomány oly magasságot ért el, minőt ezelőtt még soha. 275 forint 52 krajczár készpénz állott az egyesület rendelkezésére. Pezsgett is a fiatal vér a vágytól, hogy amint összekuporgatta-kapargatta garasait, azokon egy grand mulatságon more patrio interno aztán ismét túladjon. Jól teszi, – azért fiatal, hogy élvezze világát!

Ismét egy esztendővel közelebb értünk egyesületünk legújabb történetéhez. Követve eddigi előadásunk sorrendjét, először is a február 6-án tartott közgyűlés tisztujításáról referálunk. Az elnöki székkel Glück Somát tisztelte meg a közbizalom, ki már ezelőtt is áldásosan működött e tisztségben. Alelnök ismét Stokovszky Antal, titkár Sztrókay Szilárd, másodtitkár Wiesner J. lett. Hogy kire esett a pénztárnoki megválasztás, azt már nem is kell ismételnünk. Kire másra, mint Fichtner Nep. Jánosra, kinek a tiszteletére, azon ritka alkalomból, hogy huszonöt esztendeig szolgálja a Rózsavölgyi és társa cégét és már tizedizben foglalja el pénztárnoki tisztségét, az egyesület díszvacsorával egybekötött jubiláris ünnepélyt rendez, melyen az ünnepeltnek egy értékes emléktárgyat nyújt át. – A szeptember 21-ére egybehívott hiv. gyűlésen határozatba megy, hogy a különféle eddigi egyesületi bizottságok, nevezetesen a vigalmi, könyvtári, segélyegyesületi, önképző- és pályázatbíráló bizottságok, mint a melyek az elnökség célszerű, gyors és egyöntetű működését csak hátráltatják, feloszlattassanak. – A Horowitz Lajos-féle pályázat ez idén – sajnos – eredménytelen maradt, amiért is ugyanezen hiv. gyűlésen új pályázat hirdettetik ki, tetszésükre hagyatván a pályázni kívánóknak, hogy tárgyukat – természetesen a szakba vágó tárgyukat, szabadon választhatják. Ennyi az egész, amit az 1888-iki évről e helyütt elmondhatunk.

Az 1889-iki egyesületi év beköszöntésével egy egészen új korszakba lép egyesületünk. Nem jellemezhetjük ezt a korszakot jobban, mint ha a Stokovszky Antal érája szerencsés auspiciumok közt megindult kezdetének nevezzük el. – Stokovszky Antal elnökké választásával – e tisztségét a mostani 1898-iki évben immár tizedizben hogy betölti, – nem csak egyesületünk legújabb története kezdődik, de kezdődik egyszersmind annak alapjaiban – in capite et membris – végbe menő reformációja is. – A múlt 1888-iki évben az egyesületben több házsártos tag által ismét előidézett némi viszálykodások, melyek csak az illető békerontók kilépésével értek véget, megtisztították végre a levegőt, amint a vihar is szokta tenni és – post nubila Phoebeus – derűs időjárás, tartós és termékenyítő, árasztotta szét áldásait az annyi viszontagságokon,

viszályokon és visszavonásokon keresztülment egyletre. Csak alkalmas ember kellett, aki átvevén az egylet kormányrúdját, annak ide-oda sodrott sajkáját a béke, a boldogulás és a haladás biztos kikötőjébe betelerje. És Stokovszky Antalban meg is találta az egylet ilyen emberét. Bebizonyult egyletünkön is, hogy a tüzes vérű fiatalság egyesületi uton való vezetésére nem annyira a basáskodásra hajlandó energia, nem a túlzott pajtáskodásra vezető captatio benevolentiae, sem a minden áron nagyokat teremteni és babérokat szerezni való viszketeg kívánságat meg, mint inkább az igaz szivbeli s lelki jóság és szelidség, mindennek fölött pedig a békeszerető nyugodtság és a férfiút díszítő szerénység mellett az az istenadta tulajdonság, hogy a »festina lente« elve szerint mindenkor és mindenben a helyest, a célhoz vezetőt ismerje fel a vezér. És Stokovszky Antal tisztelve szeretett elnökünkben e tulajdonságok összpontosulva vannak s voltak már jórészt akkor is, midőn az 1889. évi rendes közgyűlésen egyhangulag elnökévé választotta az egylet közbizalma. S hogy ő e bizalmat folyton bírja, mi sem bizonyítja ékezzőlóbban, mint az, hogy immár tizedizben részes benne. – E rövid kitérés után visszatérünk az 1889. év történetének a vázolásához. Az év január 25-én megtartván a közgyűlés, elnökül – mint már tudva van, – Stokovszky Antalt, alelnökül Lewitter Győzöt, titkáruul Hintz Sándort, altitkáruul Tóth Bélát, pénztárnokul végre Weinberg Gyulát választották, ez utóbbi e bizalmi állását azóta számos éven át derekasan töltötte be, s csak a legújabb időben vált meg tőle, hogy egész munkaerejét főnöke kiterjedt üzletének szentelhesse. Hogy mi lett Fichtner Nep. Jánosunkkal, egyletünk tiz éven át hűséges sáfárjával? Hát ő bizony visszavonult, betegeskedni kezdett s nyugalomra vágyott. Nyugodt lélekkel adhatta át az egyleti vagyion kezelését utódjának, mert tudta, hogy annál megbízhatóbb, derekabb kezekre nem bízhatja ő sem az egylet vagyionkaja kezelését, mely vagyionka mint a tengeráradat folyton vagy nő vagy apad, ahogy ezt a fiatalság mulatságos planétája többé-kevésbé nagy zsarnoksággal rádiktálja. – Nem kevésbé voltunk meglepve, midőn ezen és a következő 1891-iki egyleti év aktáinak tanulmányozásához fogni készültünk. Az 1890-iki évről ugyanis csak a rendes évi közgyűlés és egy hivatalos gyűlés jegyzőkönyvét, az 1891-iki egyleti évről plane egy lapnyi aktát sem találtunk a rendelkezésünkre bocsátott levéltári anyag közt. Melyik titkár kezén veszték vagy kallódtak el, ennek csak a jó Isten a megmondhatója. De hogy voltak, annyi bizonyos, s arról meg lettünk volna győződve úgy is, ha az akkor már másod- illetve harmadizben az elnöki tisztet viselt mostani elnökünk nem biztosít róla, hogy e két esztendő élénk élete egy egész halmaz hivatalos okmányt hagyott hátra. Erős a meggyőződésünk arra is, hogy az egylet majdani krónikása, ha a még most rendezetlen levéltár rendezve lesz, meg fogja találni benne mindazon okmányokat, miknek hiányát mi most annyira érezzük és sajnáljuk. Szerencsénkre egyleti életünk egyik kimagasló mozzanatáról, a Horovitz Lajos-féle pályázatról, a meglévő 1890. január 25-én tartott rendes évi közgyűlésnek jegyzőkönyve ad hirt. E szerint négy pályamunka adatott be. Morgenstern Leó tagtársunk által irt talpraesett bírálati jelentéséből viszonyaink jellemzéséül a következő bevezető szavakat vesszük át: »A benyújtott dolgozatok átolvasása után, ha *ezekből* akarnánk véleményt alkotni a magyar könyvkereskedő-segédek képzettségéről, arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy a magyar könyvkereskedő-segédek műveltség dolgában nem ütik meg azt a mértéket, melyet tőlük méltán megkövetelhetni, sőt hogy a szakismeretek terén is csak igen primitív fogalmaik vannak. *E nézet azonban távol áll tőlünk*, mert mi sokkal jobban ismerjük a magyar könyvkereskedő-segédek és tudjuk azt, hogy vannak köztük igen sokan, kik széleskörű műveltséggel bírnak és szakmánkban is minden tekintetben helyt állnak; ha *ezek* vettek volna részt a pályázaton, bizony válogathattunk volna a becses dolgozatok között. De úgy látszik, sajátságos fátuma ez egyletünk pályázatainak, hogy – kevés kivétellel – a tollforgatásra éretlenek, a szűk látkörrel bírók éreznek csak hivatást magukban a pályadíjak elnyerésére, melyet bizonyára nem a nemes ambíció, hanem inkább a hiúság sugall nekik. Az egyik pályázó plane egész nyíltan beismeri, hogy az egészet (t. i. a pályázatot) lutrijátéknak tekinti.« – Eddig a

birálati jelentés bevezető szavai. – A beadott négy dolgozat közül az egyik félig-meddig beválván, a bírálóbizottság jónak találja azt a pályadíjjal megjutalmazni, hogy egyrészt a pályanyertes komoly további haladásra buzdítsa, másrészt pedig a tagokban a pályázókedvet felébressze. A pályanyertes műnek címe: »A könyvárus hivatása és a könyvkereskedelem befolyása a műveltség fejlődésére, különös tekintettel Magyarországra«. Mint nyertes Rózsa Miklós tag neve került ki a jelíges levélkéből.

Igy állván a dolog, mint főleg jeleztük, hogy t. i. az 1890-ik egyleti évről források híján nem írhatunk semmit, átmehetnénk mindjárt az 1892-iki év történetére, ha szükségét nem éreznők, hogy e történelmünkre meddő esztendő pár szóval elbúcsúztassuk. El sem lehet képzelni, hogy a Stokovszky Antal elnöksége alatti egyesület működése egy egész álló esztendőn át szünetelt volna, kivált mikor ismerjük az elnök és derék tisztársai azon komoly elhatározását, hogy az egyesületet minden körülmények közt reformálni és magasabb színvonalra emelni kell. Ez pedig csak ép oly komoly munkával történhetik, s hogy hozzá is látott e munkához mindjárt a Stokovszky-aera kezdetén, erről az 1889. és 1890-iki egyleti évek történetében elegendő nyomokat találunk.

Az 1892-iki egyleti év öröm és bánat közt folyt le. Örömről volt az az ünnepély, melyet július 8-án rendezett az egyesület tisztelve szeretett elnöke: Stokovszky Antal tiszteletére azon alkalomból, hogy könyvárusi pályájának huszonötödik évfordulóját megérte. Örömről telt abban a hagyományos évforduló-mulatságban is, mely, bár jótékony célra volt rendezve, mégis deficittel végződött, de dacára annak a felülfizetésekből mégis 17 forint 50 krajt juttatott a segélyalapnak. A deficit az egyes tagokra rovatott ki, »hogy – mint a jelentés mondja – az egyesületnek amúgy is végkimerülésben lévő pénztára tovább meg ne terheltessék«. Még abban is találtuk örömről, hogy a helyeszközlő iroda rövid jelentése oda nyilatkozik, miszerint »több a hely mint a segéd, a mi bizonyára csak örömdetes jelenség«. – De a bánatból is kijutott az egyesületnek bőven az évben. Meghalt Fichtner Nepomuk János, egyesületünknek tíz éven át hűséges pénztárosa, s vele a megbízhatóság, az igaz barátság mintaképét vittük ki a sirba, melyet temetéskor egy értékes koszorúval díszítettünk. – Sok szomorúságot okoz a legjobban igyekezettel eltelt elnökségnek, hogy a tagok száma rohamosan fogy és a megmaradt tagok is csak igen lánál és gyéren látogatják az üléseket. Nincs mit szívtetnünk vagy kendőznünk, midőn ezt is regisztráljuk. A történelmi igazság mindenekelőtt! Aztán mi már tudjuk, hogy a jövő szebb lesz és áldásosabb, mint volt akkor a jelen. Az az év február 17-én tartott rendes évi közgyűlésen a tisztikar következőleg alakult: Elnök negyedizben: Stokovszky Antal egyhangulag, alelnök: Lewitter Győző, titkár: Laszwitz Kálmán, ki azonban tisztét nem fogadván el, helyébe a fővárosba visszakerült és ismét taggá lett Kopper Lajos választatik meg. Másodtitkár: Fülöp Konrád. Pénztárnok ismét csak Weinberg Gyula. Ez évben összesen csak három gyűlés tartatott, melyek jegyzőkönyvei közül csak a közgyűlésé állt rendelkezésünkre. – A pénztárkönyv az év végén, dacára, hogy a nyáron végkimerülésben színlődött, már 126 forint 19 krajt mutat ki.

Igy találta egyesületünket az 1893-ik esztendő, mely csöndesen, derűs ég alatt folyt le. Ez évben volt költő-királyunknak, Jókai Mórnak a jubileuma. Nekünk sem szabadott volna elmaradni az emlékezetes ünnepélyről. Volt is indítvány erre, mely két gyűlésben is behatóan tárgyalatott, de határozatba mégis csak az ment, hogy, miután a »Csak szorosán« egyesület sokkal jelentéktelenebb tényezője úgy a budapesti társadalomnak, mint egyáltalán a helybeli egyesületek sorában, az ünnepélyen való részvételétől – legnagyobb sajnálatára – le kell mondania. Ugyanezen indítványozónak az a badar másodindítványa, hogy hát ez esetben Jókai Mórt válassza meg az egyesület tiszteletbeli tagjának, homéri kacaját idézett elő. A mi kicsike, alig ismert egyesületünk méltassa külön tiszteletére a nagynevű, világhírű szellemi hőszt és ő érezze meg-tiszteelve magát általunk, kik boldogok lehetnénk, ha Ő minket csak egy mosolyával is

megtisztelne! És ez a visszavonulás tehát csak az elnökség szerénységének s tapintatának érdeméül számítható be. Daczára ezen, a mult évi egyik jegyzőkönyvéből merített adatoknak, mégis arról értesülünk titkárunknak az 1893. évről előterjesztett jelentésében, hogy az egylet a Jókai-jubileumon testületileg részt vett, és az ünnepeltnek diszfeliratot nyújtott át. Bizonyára meggondolta s megemberelte magát az elnökség s utólag mégis csak bátorságot vett magának az ezen emlékezetes nagy ünnepélyen való részvételre. – A Kossuth-gyász alkalmából határozatlik a márczius 28-iki rendkívüli közgyűlésben, hogy az egylet nagy hazánkfia elhunytá fölött érzett mély fájdalomának jegyzőkönyvileg ad kifejezést, ravatalára koszorút helyez és a családhoz részvétíratot intéz. Továbbá, hogy a végtisztességen testületileg vesz részt s végre, hogy Kossuth Lajos szobrára 10 forintot utalványoz ki az egyleti pénztárból.

Január 18-án volt a rendes évi közgyűlés, melynek tisztválasztása következő eredményt mutat. Elnök: Stokovszky Antal, alelnök: Lewitter Győző, titkár: Wiesner Emil, altitkár: Reich Bernát, pénztáros: Weinberg Gyula ki mindig csak azt sajnálja, hogy az összegyűlt pénzmagot megint csak ki kell adnia s nem gyűjthet össze akkora vagyont, hogy legalább érdemes legyen azt őrizni! – Egy, korábban egészen elejtett egyleti intézmény újból léptetik életbe; ez a vigalmi bizottság, mely az évben négy tagból alakult. – A jegyzőkönyvek vezetése úgy alakra, mint concepcióra nézve ismét sok kívánni valót enged – A Pallas nagy Lexikonára tagjaink közül is sokan fizetnek elő s a kiadóhivatal tagjainknak kötetét feleáron szállítja. Hát ez is csak haladást jelent, hogy könyvkereskedő-segéd is könyvet vesz! Egyáltalában mintegy varázsütésre az egész egyleti életben új élet, haladó javulás és emelkedés mutatkozik. A tagok száma ismét örvendetesen emelkedik, a gyűlések látogatottsága is kedvezőbb arányokat ölt. A már annyiszor felforgatott alapszabályok újból való revíziójára nincs egyelőre szükség, és az az évi pénztári jelentés szerint december végével 208 frt 55 kr. készpénz van a pénztárban. Mindezek oly vívmányok, miket az egylet csak derék elnökségének köszönhet. – Az egyleti viszonyoknak ily szerencsés alakulását illusztrálja a mult egyleti évről szóló titkári jelentés is, mely ilyen statisztikai párhuzamot von a megelőző évek és az 1893-iki egyleti év közt: két év előtt egy-egy gyűlést csak 10–12 tag látogatott, ez idén már 35–40 tag vesz részt egy-egy gyűlésen. Négy év előtt huszonkilencz tagja volt az egyletnek, ma már hetvenet számít, mely szép számból csupán az 1893-iki évre huszonöt új tag belépése esik. S hogy az az évről szóló történetünket, mint minden tekintetben áldásosat, ahhoz méltóan befejezzük: a főnök urak munificenciája az évben is jóakarólag nyilvánult irántunk a nyári hét órai és a vásár- s ünnep-napi egész napi üzletzárás tekintetében.

Ily szerencsés auspiciumok közt lépett egyletünk az 1894-iki évbe, mely mint a megelőző szakadatlan derűs ég alatt még fokozottabb eredmények kimutatásával le is folyt. A január 17-én megtartott rendes évi közgyűlés fölötté népes volt és egy kis ünnepély számba is mehetett. Titkár a mult évről szóló terjedelmes jelentésében visszapillantást vet az egylet multjára, mely ez évben tartja meg XX-ik évfordulóját. Csak kár, hogy e történeti visszapillantásból a történetirő oly kevés pozitív történeti és statisztikai adatot bir meríteni. – A tisztujításnál Stokovszky Antal (egyhangulag) elnöknek, Wiesner Jakab alelnöknek, titkárnak az ékes tollú, providentiális Reich Bernát, kit akár egyletünk aranyházú Jánosának is elnevezhattünk volna, ha ez az úri ember történetesen nem pap és egyházatya, hanem könyves-boltos lett volna. – Egyébiránt az epithetonok, vagyis inkább gúnyneveknek a kiosztogatása egyletünkben nem az utolsó kedvtelésekhez tartozott. Volt Cicerónk, Demosthénésünk, Likurgusunk; volt Catilinánk, sőt Drákónk és Nérónk is. De volt aztán vizslánk, medvének, rókánk, tevének, stb. is, mikhez a természetrajz mindhárom országa bőségesen szolgáltatja az ő specíeszeit. De már most egészítsük ki a tisztikart, nehogy csonkán maradjon. Titkárnak Jettmár Vilmos, méh- és mézkas-kezelőnek, vulgo kassirnak (ez is egyhangulag) Weinberg Gyula lettek az egyleti tagok bizalmából megválasztva. – Az október 24-iki rendkívüli közgyűlésen, melyen 38 tag

vett részt, élénk vita és 26–11 szavazat ellenében határoztatik, hogy egyletünk a bécsi »Buchfink« nevű testvéregylet huszonötéves jubileuma alkalmából három tagú küldöttség által fog képviseltetni, mely a bécsi kartársaknak egy értékes ajándékkal is fog kedveskedni. A pénztár állománya az 1894-iki egyleti év végén 225 ffrt 45 kr. Örülj libris, lesz mulatság akkora, hogy Henczidától Bonczidáig folyik majd a lé! – Lesz »rák«-leves, mely után a libris annyira bomlik, mert csak egyszer évente tálalják fel neki; lesz rizzsel körözött javítási felfújt, mely kedvencz étele, de csak igen ritkán jut hozzá; lesz boeuf à la mode szarvasgomba mártással, melyet kivált a kezdő libris-nemzedék szeret; lesz ragasztó pép-gelé, ostya-salátával, pakoló spárga vajban, de főleg lesz »sör quantum satis« és bor annyi, amennyi egy elegáns és tisztességes libris-spitzhez elegendő. Lesz talp alá való mennyei zengemény és tűzről pattant szép leány is. No librisem, kész számodra a mennyország! Nem baj, ha muri után hatalmas macskajajban is szenvedsz és egyleted pénztára csak úgy ásít az ürességtől. Mindegy; lesz megint és az ember egyszer él csak!

Ismét egy esztendő leszállt az örökkévalóság mélységébe és mi szegény halandók örvendezve üdvözljük az új évet. Ennek kimagaslóbb mozzanatai a következők: A január 30-án megtartott rendes évi közgyűlés Hoffmann Alfréd urat, a főnökegylet érdemekben dús elnökét, tiszteletbeli taggá választja meg és az erről szóló diszoklevelet nyújtja át az ünnepelt kiváló férfiúnak, egyletünk mindenha jóakaratu patrónusának. Az ugyanabban a közgyűlésben meg-ejtett tisztválasztáson Stokovszky Antal mint elnök és Weinberg Gyula mint pénztárnok, egyhangulag választatnak meg. Alelnök Spitz Sándor lett. A titkári tisztségre, bár kijelentette, hogy azt nem vállalja el többé, engedve a többség hathatós kérésének, mégis csak Reich Bernátot sikerült megnyerni az egyletnek. Altitkár végre Kántor Ferencz derék, igyekező fiatal tagtársunk lett. E közgyűlésen elhangzott a jelszó: »Takarékoskodjunk, mert jön a Millennium!« Elhangzott, – elhangzott, – úgy elhangzott, hogy a június 14-iki rendkívüli, külön e célra egybehívott közgyűlésen egy két napra terjedő nagyobb szabású nyári mulatság megtartása határoztatik, melyhez a rendezőségnek 250 ffrt egyhangulag szavaztatik meg. E mulatság meg is tartatik, fényesen sikerül, de 25 ffrt deficitel is jár ám, a mi utóvégre nem nagy baj lett volna. De e kirándulás alkalmával két tag, nevezetesen Brucker Lajos és Pollák Zsiga egy humorisztiko-szatirikus alkalmi lapot szerkesztettek és adtak ki – mint a jegyzőkönyv egy helyen nevezi »Al-Corvinát«, – melynek a többé-kevésbbé szellemes és találó személyeskedésektől a kelletinél túl átszaturált tartalmával néhány egyleti tagot megsértették. Az elnökség nem is tehetett egyebet, mint hogy a nevezett két tagot törölte, mit azonban a furfangos két fiatal ember tagságáról való lemondásával előzött meg. »Önkéntes kilépésük – mondja a jegyzőkönyv – *örvendetesen* tudomásul vétetik.« – Mily népesen voltak ez évben látogatva a gyűlések, szinte azok jegyzőkönyveiből látható. A januári közgyűlésen negyven-nég tag vesz részt és husz vendég tiszteli azt meg jelenlétével. A június 14-iki rendkívüli közgyűlésen negyvenöt tag van jelen és tíz vendég. – A tagok létszáma ez évben is jelentékenyen szaporodott és ez által az egylet számban is erősödött, anyagi helyzete is jóval kedvezőbbé alakult. Az év végén – a pénztári jelentés szerint – 324 ffrt 27 kr. készpénz állt az egylet rendelkezésére. S hogy e rendelkezés nem fog elmaradni, pénztáros minden ízében érzi. De nincs kegyelem; hát miből is mulasson ismét a kikoplalt libris-legény-nemzedék. Ő adja, ő gyűjti – hát szabadon rendelkezhetik is. És rendelkezik is az istenadta könyvesbohémje, a mig csak telik a ládafiából.

Még csak két esztendőnek a történetével tartozunk mélyen tisztelt s bizonyára már agyon untatott hallgatóságnak. Szinte hajlandók vagyunk történetirői avitikus jogunkkal élni, mely szerint a legközelebbi jelen még nem lévén érett a történetírásra, azt nem is szabad kiadni még Klio asszony irlája alá, mely asszonyság tudvalevőleg szereti a szárnyain széthordani mindazt, ami e nagy hangyabolyon történik, melyet a híres Cannabich geograffus, és utána Hunfalvy a

geografus rossz kedvükben földnek nevezték el. Aztán szereti Klio asszonyság a pletykát is; már pedig arra neki tápot adni nincsen kedvünk. – Mindamellet a »Csak szorosán« egylet huszonöt éves története megkívánja, hogy teljes mértékkel mérjük ki ezt a huszonöt esztendőt s ne legyen megszólátásunk, mint a hentesnek, a ki az egy kiló húst mégis csak egypár deka hijján méri ki. Azért, ha már benne vagyunk és a mélyen tisztelt hallgatóság türelmesen kísért eddig, kérjük még e két utolsó esztendőnek a meghallgatására kegyes türelmét.

Az 1896-iki egyleti év terjedelmes és példás akuratesssel fogalmazott és felszerelt aktacsomagából következő említésre való mozzanatait egyleti életünknek registráljuk és adjuk át a poszteritásnak. Rendes évi közgyűlését ez év február 5-én tartotta meg 36 egyleti tag jelenlétében. Megejtetvén a tisztválasztás, elnökül Stokovszky Antal és pénztárosul Weinberg Gyula, mindkettő egyhangulag lett megválasztva. Az alelnökségre a közbizalom a volt titkárt, Reich Bernátot szemelte ki. A titkárság fáradságos tisztére Schäffer Jánosra esik a választás, ki e tisztében ritka buzgalommal és fáradhatlan tevékenységgel működött közre egyletünk színvonalának emelése és jólétének előmozdítása érdekében. Titkár terhét mint altitkár Kántor Ferencz, hivatott erő, segíti viselni. – E közgyűlésen több tag indítványt tesz arra, hogy az egylet önképzőköri szellemben alakíttassék át. Ez élénk eszmecsere és debattirozás után elvben el is fogadtatik, és az ügy tanulmányozására és konkrétbb javaslatok megtételére egy bizottság küldetik ki. Tudjuk a parlamenti életből és az egyesületi szokásokból, hogy ha valami nem tetsző indítványt szép szerivel eltemetni akarnak, ezt egy bizottságnak adják ki. Ez ügygel is csak így történt. Önképzés és könyvkereskedőség, hogy illik ez össze?! – Mi született tudósok vagyunk, kiknek, ha megszülettünk, a boldog apa vagy boros üveget vagy könyvet tart elénkbe. Ha a boros üveg után nyulunk, kántor vagy bíró lesz belőlünk, ha pedig a könyv után nyulunk, akkor mi más, mint könyvesboltos. Csakhogy legtöbbje közülünk, ha születésénél illeten módon dönt jövője fölött, mindkét kezét nyújtja ki, a boros üveg után is, a könyv után is. És ezekből válik csak aztán az igazi könyvárussegéd, kinek nincs többé szükségé önképzésre, mert egy Brockhaus vagy Cotta, Gerold vagy Braumüller, Ráth Mór vagy Ruzsicska Ármin kis Miska hozzáképest szakismeretek és kapacitás dolgában. – Isten minket úgy éltessen, ha nem mondunk igazat! – Az egyleti könyvtár sincs még rendezve; Reich Bernát azon indítványa fölött, hogy egy könyvtárnoki állás szerveztessék, mint korai fölött, a közgyűlés napirendre tér. – De hát mit is rendeztek volna e könyvtárnak nevezett, többnyire csak hivatalos nyomtatványokból álló inventáriumon. Titkárnak az ez évi április 29-iki hivatalos gyűlésen tett abbeli jelentése azt az impressiót teszi a hallgatóra, hogy ismerve a könyvtárra tett számos, és közte értékes adományozásokat, mintha paragon heverő könyvtárunk az idők folyamán nem hogy szaporodott, de lényegesen megfogyott volna. – Aztán egyleti könyvtár és könyvkereskedőség, hogy illik ez össze?! Hát nincs-e a gazda könyves boltjában könyv »quantum satis«? Minek hát egy jóra való könyves-bohémnek másnak a könyve? Hová is gondolnak az urak! A könyvesboltos a könyvet csak árulja s belőle csak annyi mézet szív be magába, a mennyit az »üzlet« mulhatatlanul megkíván. – Az 1896-iki év egyletünk történetében ép oly előkelő helyet foglal el, mint elfoglal hazánk történetében. Ez év hazánk ezredéves főnnállásának magasztos ünnepét jelöli. Hogy milyen ragyogó, szép és nagyszerű volt e ritka ünnep, az elpusztíthatatlanul bele van vésve mindnyájunk emlékezetébe. Egyletünk sem maradhatott el – szerény körében és még szerényebb társadalmi állásában – e nemzeti ünneptől. – Már az április 29-iki hiv. gyűlés napirendjén ott van a mozgalom megindítása, hogy egyletünk miképp ünnepelje meg a milleniumot. – A július 25-iki hiv. gyűlésen az elnökség kész programmal lép elő, mely szerint az egylet a kiállítás területén díszülést fog rendezni, melyet este bankett fog követni. Ez ünnepélyére a bécsi »Buchfink« nevű testvéregyletet hívja meg vendégül, mely már nyilatkozott is, hogy a kollegiális meghívást elfogadja s magát egy tizenöt tagú küldöttsége által fogja képviseltetni. Az ünnepély rendezéséhez az elnökségnek 300 forint szavaztatik meg azzal, hogy az esetre, ha ez nem

találna elég lenni, minden tagnak külön 1 forinttal kelljen hozzájárulni a költségtöbblet fedezésére. Az ünnepély rendezése több hivatalos és bizottmányi gyűlést tesz szükségessé. Ki akarnak tenni magukért s úgy egyletünkhöz mint a nemzeti nagy ünnephez méltóan kívánják ünnepélyünket megülni. A június 8-iki hódoló felvonulásnál való részvétel ügye is élénken foglalkoztatja az elnökséget s valóban elismerésre méltó buzgalommal s fáradságos utánjárásokkal igyekszik mennél imposánsabbá tenni nyilvános testületi föllépését. S eljőve a nagy nap, augusztus 15-ike, midőn megtartották a díszgyűlést, előbb ünnepélyesen fogadván a bécsi vendégeket, kiknek a tiszteletére fényes bankettet rendeztek. Ez ünnepély örök emlékére Puljanovszky, jóhírű kalligrafussal szép emléklapot készítettett, melyet vendégeinek nyújtott át. – Az elnökség csakugyan ki is tett magáért. Nem kevesebb mint tiz, részint hivatalos, részint választmányi gyűlés jegyzőkönyve tesz tanuságot elismerésre méltó buzgólkodásáról. A lefolyt ünnepek leírását a Corvina örökölte meg. Igen sajnáljuk, hogy az idő előhaladottsága és a mai ünnep további programmpontjaira való tekintet nem engedik meg, hogy ezt e helyütt is reprodukáljuk. Magára az egylet beléletére vonatkozó egyéb mozzanatok nem is igen fordultak elő ezen 1896-iki emlékezetes év folyamán. Hiszen minden egyes egyén gondolata és ténykedése csak a millenium körül forgott, s egyletünk is majdnem kizárólag csak azzal foglalkozott.

Végre elértünk egyletünk huszonötéztendő történetének utolsó évéhez, az 1897-ikihez. Belélete immár a consolidáció magasabb fokán áll s kiható tevékenysége sem hagy már annyi kívánni valót. De azért készségesen beismerjük, hogy még jó messze állunk azon ponttól, a melyet majdan Isten segítségével és tagjaink elengedhetlen közreműködésével elérve, azt fogjuk mondhatni, hogy immár beteljesedett az idő és lön áldás, béke és elég erő, hogy tovább építhessük saját boldogulásunk hajlékát, saját otthonunkat. – Egy nem különben örömdetes kimagasló momentuma ez évi egyleti életünknek az is, hogy a midőn apostoli királyunk legmagasabb kegye a magyar könyvkereskedelemnek egyik legkiválóbb s legérdemesebb képviselőit, a Wodianer családot érte azzal, hogy a magyar nemességre emeltetett: egyletünknek ismét alkalma nyílt tetteleg kifejezést adhatni a fölötti örömének. Erről tanuságot tesz az az évi december 7-iki választmányi gyűlés jegyzőkönyve, melyben rendkívül meleg s a kitüntetetteknek nagyrabecsülését kifejező ékes szavakban örökített meg ez esemény, mely a mint örömdetesen érintette a magyar könyvkereskedelem összeségét, úgy szerény egyletünkben is a soha el nem vesztendő nagyratisztelet érzését és az annál is szebb s magasabbs példavevést keltette föl arra nézve, hogy a könyvkereskedelem rögs pályáján is van mód adva, miszerint arra érdemesek megkapják jutalmukat a szakmájukban kifejtett áldásos tevékenységükért. Egyletünk 1898. évi január másodíán küldöttség útján üdvözlőleg tisztegett Wodianer Arthur urnál, kinek az illető jegyzőkönyv egy mását nyújtotta át, s tőle azt a megtisztelő ígértet vette, miszerint a mi egyletünket, mint eddig, úgy a jövőben is hathatós pártfogásban fogja részesíteni. – Az emlékezetes októberi napokban, midőn II. Vilmos német császár tartotta ünnepies bevonulását fővárosunkba, egyletünk testületileg vett abban részt, mint sorfalat álló deputáció. – Ez év közgyűlésén a már ismertetett egyleti reformkérdés ismét föléledt tetszalottaiból, Sebestyén Ede tag tevéen azt magáévá. A választmány nem tért ki előle s a közgyűlés napirendjére kitűzte. De mert az egész ügynek (az egylet reformáltassék önképzőköri alapon) indítványozók mulasztásából, vagy öntájékoztatlanságából hiányzott a konkrét alakja, a közgyűlés azt ismét elnapolandónak ítélte, a mivel aztán – bizvást feltehetjük – a másodszori requiem is elmondattott e szegény holtan született magzat fölött. – Egyleti alapszabályainknak ismétí módosítása ez egyszer – kapcsolatosan az egyletben már javában megeredt üdvös reformokkal – valódi szükségnek ismertetvén el, a Schäffer János titkár által készített új alapszabályoknak a tervezetét szerkesztő a július 4-iki rendkívüli közgyűlés asztalára teszi le s azoknak fölülvizsgálására egy nyolcz tagú bizottság küldetik ki, mely a december 7-iki rendkívüli közgyűlésen beszámolván kiküldetésével, a közben kinyo-

matott alapszabályok az egyleti tagok közt lesznek szétosztva tanulmányozás és észrevételeik megtétele okáért. Az erre vonatkozó további munkálatok s végzések már nem tartoznak ez egyleti év keretébe. – De visszaélnénk már a nagyratisztelt hallgatóság eddig is tanusított nagy türelmével, ha azonfelül még azon célzatok fejtegetésével akarnók untatni, miket maga elé tűzött egyletünk az alapszabályoknak s vele az egyletnek tágasabb alapokra leendő újjáalakítási terveiben. – Hogy az 1897-iki, történetünkben utolsó egyleti esztendővel is végezzünk, még csak a következők regisztrálására szoritkozunk. A tagok gyűléslátogatási buzgalma és kedve ez évben több mint kielégítő. Létszáma is szaporodott, mert, míg az 1896-iki január havában 61 tagja volt az egyletnek, addig az 1897-iki év 77-re szaporította tagjaink számát, mely létszámot ezelőtt soha sem érte el egyletünk. – A helyeszközlő iroda, Weinberg Gyula avatott vezetése alatt, szintén kielégítő eredményeket mutat fel, s véges-végül az egyleti jótékonyság is kisebb-nagyobb adományaival hirdeti élénk és nem eredménytelen, hanem áldásos tevékenységünket.

Mintha szinte észrevennénk a mélyen tisztelt hallgatóság közt egynémelyiknek arcán a csalódás, a rossz benyomás kifejezését. Ott látjuk némely arczon kifejezve azt a nagy kérdést, hogy hát csak ennyiből áll a »Csak szorosan« egylet története? Gyümölcsözöt, igaz nyomokat maga után hagyót mit sem tett, nem létesített s csak úgy átvegetálta minden magasabb cél nélkül lételének a huszonöt évét? *Nem!* Mi eddig az egyletnek jobbadán csak beléletét vázoltuk, utoljára hagyván a javát, a magvast, mely áll egyletünknek azon kiható huszonöt éves tevékenységéből, melyet *mint testület, mint szakmabeli és társadalmi tényező* kifejtett. Rövidek leszünk, mert az öndicsekvés nem mesterségünk s a Szent Írás is azt mondja, tedd a jót úgy, hogy balod ne lássa, mit tesz jobb kezed.

Egyletünk ugyanis először humanitár irányban nem kicsinylendő tevékenységet fejtett ki s szép összegre megy az, a mit a jótékonyság oltárára áldozott huszonöt éves fennállása óta. Csak néhány példát örökitünk meg történetünkben. Midőn az egylet első elnöke Vogel 1875-ben elhalt, az egylet özvegye javára gyűjtést rendezett, mely 553 frt 94 krajczárnyi nem megvetendő eredményt mutatott. A szegedi vízkárosultak segélyezéséhez 1879-ben 15 frttal járul hozzá a »Pester Lloyd« gyűjtésében. 1877-ben egy szerencsétlenül járt magyar születésű, de Bécsben szolgáló kartársát, hogy eltört s amputált egyik lába helyébe egy műlátat csináltat-hasson, 40 forinttal segélyezi. – A megszorult tagok – bár ez alapszabályilag nincs is megengedve, – mindenkor nyitva találták kérelmükre az egyleti pénztárt kölcsönadásra. A pénztári könyvek és pénztári kimutatások évről évre elég sűrűn számolnak be segélykép kiosztott kisebb-nagyobb összegekről, melyeket úgy saját tagjainak, de különösen a hely nélküli idegen kartársaknak – s ezek közül legtöbbjét a külföldi »fahrende litterarische Handwerksburschok«-nak – bőven kijuttatott és folyton kijuttat. – Midőn az egylet úgy karszellemeleg, mint anyagilag is kezd gyarapodni, azon mértékben gyarapszik humanitár tevékenysége is. 1881-ben Tóth Kálmán elhunyt költőnk siremlékéhez gyűjtés után 19 frt 50 krral járul. 1884-ben a kolozsvári siket-némák intézetét számottevő adományösszegben részesíti. 1894-ben egyik mulatsága felülfizetéseiből 50 forintot, 1896-ban pedig szintén egy társas estélye bevételének a többletéből 70 forintot tesz le a magyar könyvkereskedők országos segélyalapja pénztárába adományképen. Látható tehát, hogy egyletünk sohasem zárkózott el attól, hogy az emberiség legnemesb kötelességét, a jótékonyságot, anyagi erejéhez képest elég bőségesen ne gyakorolja. Ez egyletünk működésének a fénypontja, melyre – öndicsekvés nélkül – mindenha büszke lehet.

Mint testület a »Csak szorosan« egylet egy alkalmat sem mulasztott s most sem mulaszt el, hol annak jelenlétét vagy a részvét, vagy az ünnepi alkalom, legyen az örvendetes vagy szomorú, szükségesnek s a társadalmi illem és becsülettudás követelményeinek megfelelni, kötelességének tartja. Egyleti levéltárunk erre nézve is szép és bő anyagot szolgáltat. Nem történt egyleti tagjai, vagy a főnök urak között haláleset, illetve végtisztesség, melyen vagy testületileg, vagy legalább küldöttségileg ne vett volna részt. Fájdalom, hosszú azoknak a sora, kik huszonöt év alatt kidülének, vagy az egyleti tagok vagy a főnökök sorából, de kevesen vannak köztük, kiket egyletünk ne kísért volna örök nyugvóhelyükre s többnyire értékes koszorút nem tett volna le a megboldogultak ravatalára.

De nemcsak az övéiről s nem csak a szakmabeli halottaikról emlékezett meg egyletünk, valahányszor e szomorú kötelességét teljesítenie kellett, de mind azon esetekben is, midőn a halál oly egyéneket ragadott ki az élők sorából, kiknek elhunytán az egész magyar nemzet gyászot öltött. Így 1889-ben Rudolf trónörökös ő fensége gyászos elhunytá alkalmával az egylet impozánsan adott kifejezést fájdalmának, midőn gyászünnepélyt rendezett. – Megelőzőleg már 1881-ben, midőn ugyancsak a trónörökös és magas neje, Stefánia főherczegasszony ünnepies bevonulásukat tartották a fővárosba, egyletünk a bevonuláson jelvényeivel testületileg vett részt. – 1893-ban ismét ünnepi gyászt ölt nagy hazánkfia, Kossuth Lajos hamvainak eltemettetéskor s szintén testületileg vonul ki a százezrekkel a kerepesi temetőbe, hol koszorút tesz le a nagy halott sírjára. – Ugyanezen 1893-iki évben örvendetes nagy ünnepségnek is volt részese, a Jóкаи-jubileumnak, melyen egy négy tagu küldöttsége által volt képviselve, mely egy szép üdvözlő föliratot nyújtott át a nagy magyar költőnek, költőkirályunknak. Hogy mily fényesen vett részt az 1896-iki millennium-ünnepségben, ezt az évi történetünkben már megírtuk. Hogy tehát egyletünk nyilvános testületi fellépésével is minden alkalommal jelét adta kötelesség- s becsülettudásának, s hogy azzal a társadalomnak is tett eleget, a mondottak után senkinek sincs joga kételkedni. – A külföldi összes testvéregyletekkel a miénk főnnállása óta mindenkor a legjobb kartársi viszonyban állott és szoros kapocs fűzte őt össze amazokkal. Az érintkezés, legalább a hivatalos szakadatlanul áll fönn. Egyletünk e téreni tevékenysége sem kicsinylendő, ha meggondoljuk, hogy a magyar könyvkereskedősegedéknél ez által a kartársi összetartozóság tudata folyton ébren tartatik és a legkellemesebb viszonyok megteremtéséhez adja az impulzust. Példa rá a bécsi »Buchfink« testvéregyletnek 1885-ik és 1896-ik évi látogatása nálunk, melyet mindkét ízben egyletünk viszontlátogatással honorált. – A lipcsei testvéregylet ötvenéves jubileumán egyletünk egy Lipcsében élő szaktársunk s előkelő kiadó által volt képviselve. – Hasonczélu ily magyar egylet híjján, egyletünk akkori tagjai közül már 1875. évben lépnek be a berlini »Buchhandlungsgehilfen-Unterstützungs-Verband«-ba s Jancovius volt tagtársunk itt helyben, a lipcsei »Unterstützungs-Verband«-nak állandó magyarországi képviselője. Egyletünk tehát e téren is mutathat fel kiható tevékenységének áldásos gyümölcseit.

Nincs ma egylet, mely saját könyvtárával ne rendelkeznék. Egyletünk is – bár elég későn, de nem is oly későn, mint a főnök-egylet maga, mely mai szervezetében csak 1878-ban alakult meg – rég érezte annak szükségét s Zunft Antal egyleti titkár már 1882-ben buzgólkodik egy olyannak a létesítésében. S nem is sikertelenül. Hartleben A. bécsi kiadó 9 becses művel, Hempel Gusztáv berlini kiadó hattal, Abel Ambrus lipcsei és több külföldi kiadó több-kevesebb szakművel, hazai szak- és kartársaink közül Aigner Károly, Aigner Lajos úr (Figyelője egy teljes kötött példányával) és más kiadványaival, Horowitz Lajos, Koczányi Béla, Sennowitz Adolf, Tengner volt tagtársunk és mások gyarapították, illetve alapját vetették egyleti könyvtárunknak, melynek elhelyezésére 1884-ben Aigner Lajos úr egy nagy szekrényt is adományoz. – Idővel a szaporulat is növekedett, de mert egyletünk saját helyiséggel nem rendelkezett, s a mi 1884-ben kinevezett könyvtári bizottságunknak nem volt módjában azt

rendezni, felállítani és a közhasználatnak átadni, annak ügye ma is még sok tenni valót igényel. E téren is meg volt tehát a jó szándék, de némi siker is, s csak az egyesület mostoha viszonyainak tulajdonítható, ha az egyesületi könyvtár tekintetében nem mutathatunk fel nagyobb eredményt, mint azt, hogy *volt* ám könyvtárunk is. Mert hogy van-e még ma is, e felől az 1896-iki április 29-iki hivatalos gyűlésben felolvasott s jegyzőkönyvbe is felvett jelentésnek a tenorja szerint méltán van okunk kételkedni. Mindenesetre a legújabb időben a könyvtárnak ujjaalapítása nem az utolsó programponjtát képezi a jelenlegi elnökségnek. S ha több ilyen munificens, nagylelkű protektora fog akadni, minő nagyrabecsült és nagyérdemű tiszteletbeli tagunk Hoffmann Alfréd úr, kinek jelentékeny adományából könyvtárunk céljaira 100 koronát fordíthattunk: akkor kétséget sem szenved, hogy egyesületünk most már mihamarább saját könyvtárával fog rendelkezni, mely saját otthonunkban felállítván, s minden tag rendelkezésére állván, bizvást előmozdítani fogja tagjai közt az önképzést és a nemesebb hivatású irányzatokat, a mint hogy Révay Ödön, 1876-iki elnöknek a dicséretre méltó kezdeményezése folytán az egyesület kebelében ez évben alakult önképző, avagy ahogy máshelyen említetik, az »önművelődési« bizottság azt előmozdítani iparkodott. E bizottság elnöke Révai Ödön, jegyzője Nádor Gyula (†), tagjai pedig Gombássy, Deutsch és Morgernstern voltak. A bizottság abból a helyes alapelvből indult ki, hogy az önképzés legcélszerűbb és leghathatóbb eszköze a szaktárgyú és irodalmi kérdéseket érintő felolvasások tartása. – Havonként egyelőre egy ilyen felolvasás tartassék. Az első aztán Szana Tamás, a másodikat Révai Samu veterán főnök voltak szívesek megtartani, de a nyár közeledte miatt Deutsch Zsigmond bizottsági tag indítványára egyelőre s alkalmas időre elhalasztattak. És ezzel ismét egy porszemmel hozakodtak elő, hogy a »Csak szorosan« egyesületnek *művelődési* tevékenységét is ad oculos demonstráljuk azoknak, kik mindig csak azt szeretik hajtogatni, hogy hát egyesületünk semminemű komoly kiható tevékenységet nem bír felmutatni. – Hát csak lassan, tisztelt ócsárló uraim, azokkal az agarakkal, vagyis inkább *agyarakkal*! – Hát ez is semmi, amit a »Csak szorosan« egyesület – illetve arra hivatott vagy azzal megbízott tagjai, tehát közvetlenül az ő kebelében – produkált a *magyar bibliographia* terén?! Nem tételezzük fel még a legnagyobb rosszakarónktól sem, hogy legalább ezt az egyesületet ne concedálja egyesületünknek, miszerint a magyar könyvészet körül, épügy az üzleti célokra szolgáló, mint az országos statisztikai és tudományos célokat szolgáló magyar könyvészet körül mégis csak valami érdemet szerzett magának. S azért ennek a tevékenységének is rövidesen elmondjuk a történetét. Szerény házi kezdeményezésből s mintegy magáncélzatu kezdetekből, a »Csak szorosan« egyesület magyar könyvészetével idővel az országos főnök-egyesületnek hivatalos könyvészetévé nőtte ki magát. 1876-ban Makáry Gerő tag indítványára egy könyvészeti iroda szerveztetik és egy kimerítő magyar bibliográfia szerkesztése határoztatik. Az az évi szept. 29-iki heti gyűlésen már fel is olvastatik az »Ungarisches bibliographisches Auskunfts-Bureau« kinyomtatott »Geschäftsordnung«-ja, mely 15 paragrafusban alapítja meg az ügyrendet. – 1876-ban megindult a »Bibliographia hungarica. Magyar Könyvészet« az egyesület saját kiadásában, ugyancsak Makáry Gerő tag szerkesztése mellett, ki ezen évente megjelenő könyvészetnek az I. és folytatólag annak II. és III-ik (1876–1878-iki) évfolyamát szerkesztette. A két első évfolyam kiadása és áruba hozatása után az egyesületnek 100 forint 76 krajczár haszna volt. Makáry lemondván a szerkesztőségről, a IV. és V. évfolyamot (1879–1880) Aigner Károly szerkesztette, de a VI. és VII-iket ismét Makáry Gerő. E hét évfolyama az évi Magyar könyvészetnek az egyesület saját kiadásában jelent meg. – 1883-ban az egyesület azt az ajánlatot teszi a főnök-egyesületnek, hogy vegye ő át a könyvészet gazdasági kezelését, míg a szerkesztését továbbra is – még pedig díjtalanul – vállalná el. Ezt az ajánlatot a főnökegyesület szívesen és elismerését kifejezve, el is fogadta, s így jelent meg aztán a Magyar Könyvészet VIII. és IX. évfolyama (1883–1884) Koczányi Béla és Zunft Antal társas szerkesztősége mellett. A X. és XI. évfolyamot (1885–1886) Zunft Antal maga szerkeszti; a XII. és XIII-ikat (1887–1888) Bereghy József egyesületi tag. A XIV. évfolyammal (1889), melyet

Glück Soma tagtársunk szerkesztett, a »Bibliographia hungarica. Magyar Könyvészet« megszűnik, illetve alakot és címet cserél és más berendezést nyer. – 1890 óta ugyanis, mint »Magyar könyvkereskedők évkönyve« jelenik meg. Eddig 7 évfolyamát bírjuk. Az évi könyvészetén kívül mindegyik évfolyamban van bőven mindenféle, a könyvársi szakba vágó hasznos tudni való, s mindegyik évfolyam elé egy-egy hiresebb magyar könyvkereskedő életrajza s arcképe van csatolva. Az évkönyvet is, annak megjelenése óta (1889) máig egyletünk régi derék tagja, Glück Soma szerkeszti csekély honorárium mellett. Szellemi szerzőjének és megalapítójának is Benkő Gyula urat, a Franklin-társulat érdemes igazgatóját kell hogy valljuk, mert az ő buzgólkodásának s fáradozásainak köszöni Évkönyvünk léteét. Az első hat évfolyam elé Sennowitz Adolf veterán tagtársunk írta az életrajzokat, a 7-ik évfolyam elé Danielisz Lipót, a kit csak két hete, hogy kivittünk örök nyugalma helyére. Azonfelül egyletünk egyik tagja a »Corvina« számára is szerkesztette a könyvészetet, mióta e könyvársi hivatalos szaklap csak létezik (1878); eleintén egészen díjtalanul, s csak később némi remuneratio mellett. Jelenleg az »Évkönyv« szerkesztője, Glück Soma, egyszersmind a »Corvina« könyvészetét is szerkeszti.

És ez azon kiható tevékenysége részben egyletünknek, mint testületnek s részben az ő egyes tagjainak, mellyel egyenesen a magyar irodalomnak is tettünk némi szolgálatot. S ha nem is terjedne ki egyletünk kiható tevékenysége másra, mint csak a magyar könyvészetnek immár huszonhárom esztendőn át való lankadatlan, sok fáradsággal s vesződéssel járó művelésére s ápolására: még akkor is just formálhatnánk arra, hogy egyletünk ne tartassék csak amolyan mulatozó kompániának, mely csak fogyasztani tud, de teremteni nem. Hiszen volt idő, mikor mi könyvkereskedősegédek egyenesen a magyar tudományos akadémia egyik szakbizottságában, mint szellemi munkatársak vettünk részt. Történt ez pedig 1883-ban, midőn az akadémia nyelvészeti osztálya egy kereskedelmi szakszótár kiadásán fáradozott. E szótár anyagának a könyvársi szakterminusokkal való bővítése céljából, az akadémia a főnök-egyletet szólította fel, mely e munkát viszont a segédek egyletéhez utalta, mely e megfizető megbízást el is fogadta, s Gombácssy, Koczányi, Glück, Aigner (Károly) és Révai Ödön tagokból álló »szakszótár bizottságot« küld ki. Julius elején a magyar könyvársi terminológia már kész s könyomatban szétosztatván felülbírálat végett, annak megtörténte után a főnök-egyletnek adatik, hogy azt rendeltetése helyére juttassa. Igen talpraesett az ötös szótárszerkesztő bizottság jelentése, mely a közönséges ilyféle jelentéseknél szokottnál magasabb oratori és stílári színvonalon állva, a fentnevezett öt kartársnak nem közönséges műveltségére és szakképzettségére a legelőnyösebb világosságot veti.

Egyletünk kebelében, akkori tevékeny elnöke, Horowitz Gedő indítványára 1874-ben egy helyeszközlő iroda szerveztetik, melynek feladata a hely nélküli pesti és vidéki segédeknek, első sorban pedig az egylet tagjainak alkalmazása valamelyik helybeli vagy vidéki könyvkereskedésben. Vezetése sok tapasztalatot, hely- és személyismeretet s főleg sok tapintatot kíván, s a mi helyeszközlő irodánk vezetését is mindig a legderekabb tagok tartották kezükben. Itt is a névsorokat mellőzzük. Nem kívánjuk semminemű száraz statisztikai kimutatásokkal, névsorokkal s egyéb ilynemű, nem egy felolvasás keretébe tartozó, legfőlebb a tagtársakat érdeklő dolgokkal untatni a mélyen tisztelt hallgatóságot. S különösen pontos névsorok dolgában nem bírnánk kielégíteni a kíváncsiak vágyát. Csak ha itt-ott rábukkanunk egy oly névre, mint többek közt a Rakodczay Páléra, a későbbi színigazgató és jeles dramaturgéra, ki 1875-ben még a könyvkereskedősegédi pályán működött, s egyletünknek is volt tagja: elgondolkodunk azon, hogy hát ez a mi sokat ócsárolt s kisebbitett egyletünk, mely ilyen tagokat tud felmutatni, mint például Rakodczayt is, még sem lehet oly hiábavaló kompánia, mint a minőket szép hazánk ezrivel bir kimutatni.

Voltaképen a »Csak szorosan« egylet kebelében először megpendített eszméje egy alapítandó »segélyalap«-nak is egyletünk humanitár tevékenységének a ressortjába tartoznék. De mivel inkább külön s nyilvános jellegű ügy, azért az egylet jótékonysági tevékenységétől elválasztva adjuk azt elő. Az 1876-iki esztendő egyleti elnökének, Horovitz Guidó tagtársunknak, az érdeme, hogy egy könyvtárussegédi segély-alap létesítésének az eszméjét pendítette meg, mely indítványilag kifejezett eszme élénk helyesléssel találkozott, s az illető heti gyűlés ezt elvben magáévá is tette és a jövő közgyűlés napirendjére kitűzte. – E nagy horderejű szép szándék tisztán bugyogó patakocskája az akkori egylet Zahara homokjában veszett el. Az 1879-iki közgyűléskor ugyancsak Horovitz Guidó újból pendíti meg ezen eszméjét, ihletett beszédével mintegy Mózesként a pusztá homokjából varázsolván elő a nyomaveszett patakocskát életet adó vizét. A közgyűlés ismét magáévá teszi az ügyet és egy négy tagú bizottságot küld ki az ügy tanulmányozására, ámbar az akkori elnök, Deutsch Zsigmond nyíltan kimondja, hogy nem tartja időszerűnek. E bizottság is eltévedt valahol a Zaharában, nyomtalanul eltévedt, se hira, se referense nem maradt. – De azért 1885-ben az eszméjeért lángoló Horovitz Guidó megint csak előáll vele. Egész külön történetet írhatnánk a magyar könyvkereskedő-segédék segély-alapja ügyének örömtelen születéséről és gyászos kimulásáról. Az ügyet végre-valahára a főnök-egylet kénytelen kezébe venni, de ez is csak hosszú vajudozások után, különösen Benkő Gyula ur lelkes és kitartó fáradozásai mellett alakította testté az ügyet annyira, hogy ma már jelentékeny segély-alappal rendelkezik, de olyannal, mely nem csupán a segítség segélyezésére, de a főnökökére is kiterjedt. – A mint előadtuk, ebből a mi egyletünkre tehát alig hárulhat valami érdem. De hogy volt benne hozzá jóakarat, legalább több tagja és az elnökség részéről is, s hogy egyletünk kebeléből indult ki az eszme, melyet aztán a tehetős főnök-egylet tovább fejlesztett és megvalósított: ez – szerintünk – mégis némi érdem számba megy.

Et nunc venimus ad fortissimum casum. Bemutatjuk egyletünket mint szórakozó, vigadó és mulatozó libris-legény kompániát. Ez aztán a kompánia! Mert hogy egyletünk egyik főten-dentiája a szórakozás, a vigság, a multság, ez alapszabályainkban is tisztán ki van mondva azzal, hogy a »Csak szorosan« egylet egyik célja a könyvtárus kartársak közti jó viszony élesztése és ápolása. És mi más által is lehetne elérni e célt, ha nem a heti társas összejöve-teinkkel, az évente egyszer-kétszer megtartani szokott kisebb-nagyobb estélyekkel, táncz-vigalmakkal avagy kirándulásokkal. Azért a mi alapszabályaink ezt így kívánják s e magna chartánkon mindaddig még senki sem mert egy jöttát sem változtatni, akárhányszor mentek is át alapszabályaink az átgyúrási processusán. Igenis mi szeretünk örövendni fiatal életünknek, mi szeretünk szórakozni, vigadni, mulatozni s ez szinte hozzá tartozik a mi *kiható* tevékeny-ségünkhöz, melyhez mi oly *behatóan* értünk, mint kevés boltoshalandó. Huszonöt év óta meg-tartott téli, nyári, tavaszi vagy őszi multságainkról (rendesen legalább kettő a négy évadban, mert többre még nem telt eddig), egész külön történetet írhatnánk, de erre most már nem érünk rá. Elég, ha főlemlítjük, hogy multságainkat mindenkor a szívélyesség, a tiszta vidámság és elpusztíthatlan jó kedv, de a mérséklet és a holnapról való gondolkodás is jellemezte s jellemzi most is. – Nem volnánk azok, akik vagyunk, libris-legények és jórészt libris bohémek is, ha az életfilozófiának azon egyetlen helyes irányát nem követnők, hogy: ember örvendj életednek s örvendj kétszeresen vagy more librario akár tizenkétszeresen, míg fiatal vagy. »Post multa saecula pocula nulla!«

S ezzel bevégeztük szerencsésen a »Csak szorosan magyarországi könyvkereskedősegédék egyesületének« a huszonöt éves történetét. Megírtuk és elmondottuk igazán, minden álszégnyekedés és kendőzés nélkül. Bemutattuk egyletünket és magunkat úgy, a milyen és a milyenek mi könyvkereskedősegédék vagyunk. Ne mondjanak – esdünk – túlszigoru ítéletet fölöttünk,

hiszen beismertük minden bajainkat, hibáinkat, talán a kelletinél is nagyobb őszinteséggel, s ez nem jelenthet mást, mint hogy megvan bennünk minden jó igyekezet bajainkat orvosolni, hibáinkat jóvátenni. Egyletünk, mint már történetünk kezdetén is hangsúlyoztuk, soha sem tört nagy dolgokra; egyszerű, szerény körben mozgó *társas egyletnek* alakult, és annak is maradt mind máig. – Azért mindazok, a kik egyletünk huszonötéves történetét hallották és olvasni fogják, legyenek elnézők irántunk és ha mégis valami helytelenben, rosszban leledzenénk, mentsen föl minket, ha nem más, hát az, hogy fiatalok vagyunk, fiatalok voltak elődeink, s *talán* fiatalok lesznek utódaink is. Azt a keveset pedig, a mit egyletünk komoly tevékenységből bír felmutatni, azt ne kisebbítsék. Egyletünk sem a múltban, sem a jelenben nem produkálhatott szebb, több s egészségesebb gyümölcsöt, mint a mennyit a mindenkor útjában állott s még ma is álló legkülönfélébb hátráltató, kedvezőtlen befolyású viszonyai közt produkált. Törekvésünk az előrehaladásra, a tökéletesbülésben komoly és szilárd. – De ha mind ezek sem elegendők arra, hogy egyletünk létjogát beigazolják, amint hogy vannak is oly rosszakaróink, kik e létjogunkat tőlünk elvitatni akarnák, s ha nem sikerülne is a világ, azaz a mi kis világunk elismerését kiérdemelnünk: akkor legalább egy marad számunkra és ez a legjobb szándékkal teljesített kötelesség vigasztaló és felemelő érzete, öntudata. És ez az érzet s öntudat az, melyben jutalmunkat fogjuk találni: és ez az érzet s öntudat legyen aztán vezérünk is, mely serkentsen azon az uton való tovahaladásra, s azon célok elérése felé, melyek ama áldott emlékü elődeink előtt lebegtek, kik most huszonöt éve hogy megalakították egyletünket. – Nem vagyunk sem ihletett poéták, sem fölkent írók, hogy azt mondhatnánk magunkról: »sic itur ad astra.« Azt sem szeretnénk magunkról mondani, a mit tisztelt kiadó főnökeink kénytelenek írni zászlójukra, hogy: »sic itur ad maculaturum.« De azt az egyet mégis elmondhatjuk magunkról, mert igaz való, hogy »sic itur ad tabernam ubi libro, ubi astro signatam.« – Elmondánk!